

Gas a preu de guerra

La invasió d'Ucraïna visibilitza la dependència energètica de la UE envers Rússia i accelera l'escalada de preus derivada de la crisi de recursos

pàg. 4-11

Suplement 'Cultura Transformadora'

Una radiografia de la situació del cooperativisme cultural, impulsat per Cultura Coop

Directa

periodisme cooperatiu
per la transformació social

EDITA
La Directa SCCL
Riera d'Escuder, 38, nau 1, planta 1
08028 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no racista, no sexista i no androcèntric. La DIRECTA no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

- QUI SOM?**
A fons
Maties Lorente i Eloi Latorre
Miralls
Gemma Garcia i Giuseppe Savino | miralls@directa.cat
Impressions
Laia Alsina, Bernat Solé i Albert Alexandre | opinio@directa.cat
Cruïlla
Guillem Martí i Tere Alberó | cruilla@directa.cat
Roda el món
Oriol Andrés i Joan Mas | internacional@directa.cat
Expressions
Elena G. Ruiz, Jofre Figueras i Eloi Latorre | expressions@directa.cat
La indirecta
Àlex Romaguera i Mariana Cantero
Fotografia
Victor Serri | fotografia@directa.cat
Il·lustració
Maria Conill i Patricia Cornellana | il.lustracio@directa.cat
Correcció
Miriam Tijani | correccio@directa.cat
Edició
Maties Lorente i Eloi Latorre | edicio@directa.cat
Disseny gràfic i compaginació
Pau Fabregat | disseny@directa.cat
Projecte gràfic
Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
Coordinació web
David Bou, Gemma Garcia i Jesús Rodríguez
Coordinació País Valencià
Ester Fayos | paisvalencia@directa.cat
Audiovisuals
Marta Pérez | audiovisuels@directa.cat
Administració i subscripcions
Jordi Vilaró | administracio@directa.cat
Difusió
Estel·la Marcos | directa@directa.cat
Publicitat i distribució
Irene Selvaggi | publicitat@directa.cat
Gestió web
Talaïos Koop.

MITJANS COL-LABORADORS:
El Setembre, La Rella, El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahòtsa, Soberania Alimentaria i AralInfo

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
Redacció València paisvalencia@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: PATRICIA CORNELLANA

SUMARI

A FONS

4-11

La cruïlla europea del gas
La dependència energètica de la UE, juntament amb l'inici del conflicte a Ucraïna, ha posat sota focus la política energètica europea. Analitzem les relacions de poder entre la UE i Rússia i l'aposta del sector per l'hidrogen com a alternativa. Per Giuseppe Savino, Nacho Ibáñez, Jesús Rodríguez i Maties Lorente.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Deborah Ekoka
Coneguda per la seva activitat dins del moviment afro, és cofundadora dels projectes United Minds a la capital valenciana, Black Barcelona i Conciencia Afro a Madrid. Gemma Martínez ha parlat amb la gestora cultural, amb fotos de Laura Escartí.

IMPRESSIONS

16-18

Sobirania alimentària i ciutat
Per Arnau Montserrat, participant de Ruralitzem. Il·lustració: Amaia Moran.

La llengua imperial
Un article de l'historiador i filòleg Roger Prims, il·lustrat per Alejandro Robles.

CRUÏLLA

19-21

La pagesia que torna a Collserola
En els últims anys, diferents iniciatives han recuperat la producció agroecològica a la serra metropolitana de Barcelona, amb efectes positius sobre els ecosistemes, els sistemes alimentaris i la prevenció d'incendis. Per Estel·la Marcos i Erik Hobbelink.

RODA EL MÓN

22-26

Crisi a Sri Lanka
Protestes al carrer demanen la dimissió del president. Per Ivet Eroles.

Un govern progressista a Colòmbia?
Les enquestes donen avantatge a Gustavo Preto. Per Berta Camprubí.

Al-Sisi i els drets humans
Egipte emprèn una campanya per netejar la seva imatge. Per Marc Español.

EXPRESSIONS

27-31

Ucraïna vista pel cinema soviètic
Un traveling pels films més ucraïnesos de realitzadors com Dovjenko, Vertov i Paradjanov. Per Eloi Latorre.

Malalletra
Un relat de Maria Ferotge, il·lustrat per Roser Pineda.

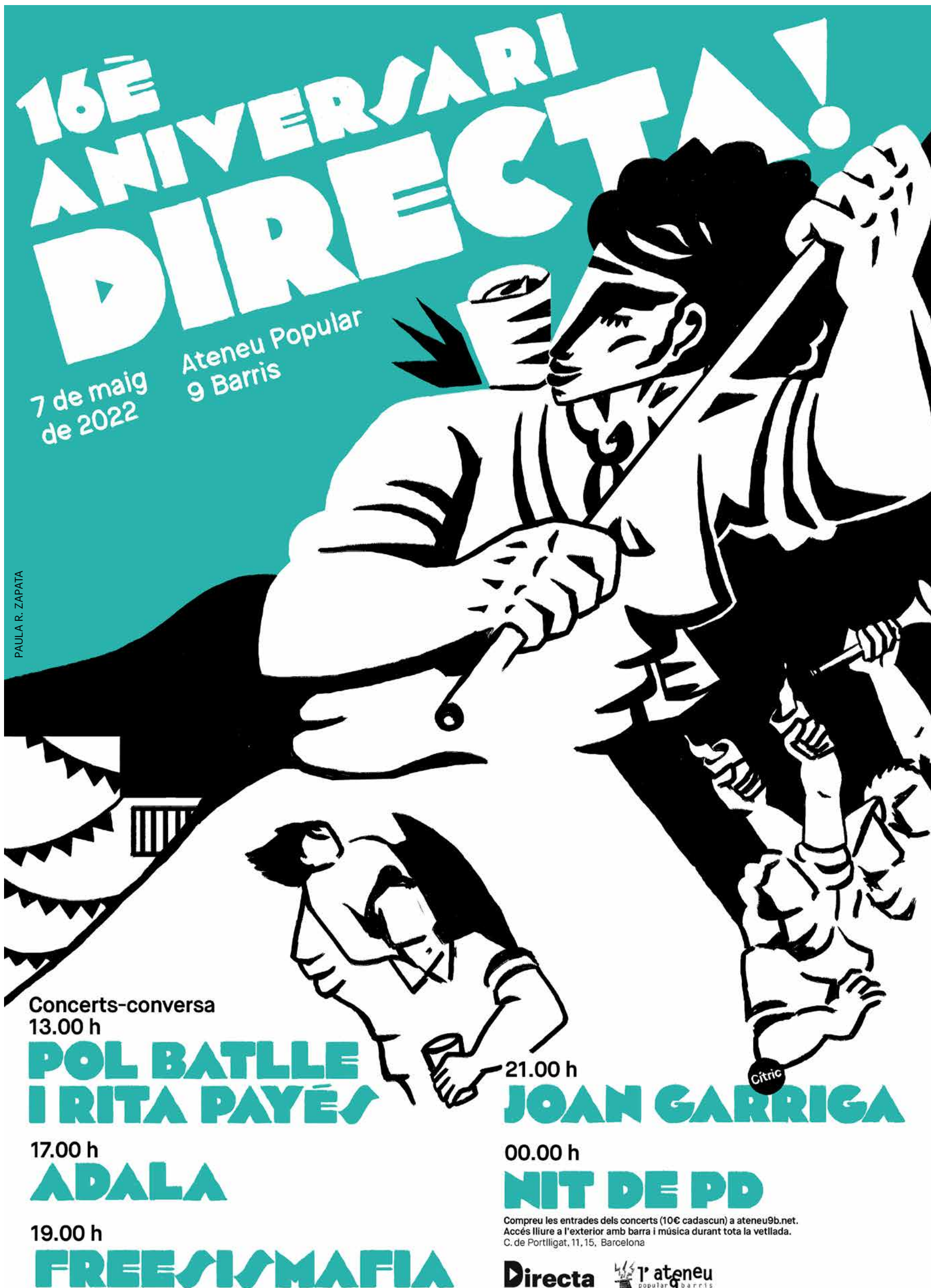
Ressenyes
Còmic, poesia i música, comentats per Aïda Camprubí, Xavier Puig i Elies Boscà.

INDIRECTA

32

Conversa amb Francina Martí
Mariana Cantero ha parlat amb la presidenta de l'Associació de Mestres Rosa Sensat, on recuperen el llegat històric del model educatiu català de principis del segle XX i defineixen col·lectivament el model de futur. Fotografia d'Aitor Rodero.

16È ANIVERSARI DIRECTA!

7 de maig de 2022 Ateneu Popular 9 Barris

PAULA R. ZAPATA

Concerts-conversa
13.00 h

**POL BATLLE
I RITA PAYÉS**

17.00 h
ADALA

19.00 h
FREESISMAFIA

21.00 h

JOAN GARRIGA

00.00 h
NIT DE PD

Compreu les entrades dels concerts (10€ cadascun) a ateneu9b.net.
Accés lliure a l'exterior amb barra i música durant tota la vetllada.
C. de Portlligat, 11, 15, Barcelona

Directa **l'ateneu
popular 9 barris**

Cític

GEOPOLÍTICA DE CANONADES

El conflicte a Ucraïna evidencia la dependència energètica de la Unió Europea i contribueix a encarir el preu del gas, una matèria primera en mans de pocs països productors, entre ells, Rússia

Giuseppe Savino
Nacho Ibáñez

Han passat més de dos mesos des que Rússia va envair Ucraïna. Jornades d'acció militar, tensions i sancions. Els Estats Units, Europa i altres països han expulsat Rússia de l'escenari mundial i han aïllat l'onzena economia més gran del món. Washington i Brussel·les van congelar els actius estrangers del banc central de Rússia, afectant la capacitat del país per estabilitzar la seva moneda. Les conseqüències immediates ja són impactants: el petroli està en el seu màxim històric, el preu del níquel es va disparar i el ruble va caure un 50 %. Però són els preus de l'energia a l'engròs a Europa els que han batut tots els rècords, i entre aquests, el preu del gas.

Segons dades de l'Eurostat, la Unió Europea importa de Rússia un 43 % del gas que consumeix. Les dades varien segons l'Estat, perquè països com Finlàndia o Lituània en reben el 100 % del gegant eurasiàtic, mentre que l'Estat espanyol n'importa només un 10 %. Una de les economies més perjudicades en el cas d'interrupció de subministrament de gas rus seria Alemanya. "És clar que hem de trencar tots els nostres vincles econòmics amb Rússia tan aviat com es pugui", va dir el ministre d'Economia alemany Christian Lindner, "però el gas no es pot substituir a curt termini. Ens fariem més danys a nosaltres mateixos que als russos". A Alemanya, el gas natural té un paper molt impor-

tant: s'utilitza per produir aproximadament una quarta part de l'energia que consumeix el país cada any. La meitat dels 41,5 milions d'habitatges en què viuen les alemanyes s'escalfen amb gas, que també es fa servir en sectors crucials de l'economia com la indústria pesant, la farmacèutica i l'alimentació. Diversos sindicats adverteixen des de fa temps que la reducció del subministrament de gas podria provocar una baixa productivitat i, per tant, acomiadaments massius en diversos sectors.

Tanmateix, la dependència és recíproca, ja que Rússia exporta el 72 % del seu gas a Europa. Ho explica Helen Thompson, professora d'Economia Política a la Universitat de Cambridge i autora del llibre *Disorder: Difficult Times in the 21st Century* (*Desordre: temps difícils al segle XXI*), on aborda les crisis geopolítiques, econòmiques i polítiques a les quals s'enfronten les societats occidentals en la dècada de 2020. "Els hidrocarburs estan distribuïts de manera molt desigual i els països que els han d'importar de l'estranger tenen vulnerabilitats sistèmiques", detalla Thompson. L'acadèmica prossegueix: "Al mateix temps, les empreses dels països que les tenen competeixen per les quotes de mercat. Per economies com les de l'Aràbia Saudita o Rússia, completament dominades pel sector de l'energia, les variacions de preus poden afectar profundament els seus ingressos estatals".

Tot i això, seria una errada pensar que la guerra ha sigut l'únic desencadenant de l'alça de les

Un obrer de Gazprom a l'estació de compressió Slavyanskaya, a prop de la ciutat russa d'Ust-Luga al mar Bàltic, a l'inici del gasoducte Nord Stream 2 / PETER KOVALEV

Segons dades de l'Eurostat, la Unió Europea importa de la Federació Russa un 43% del gas que consumeix

La dependència és recíproca, ja que el 72% de les exportacions de gas russes acaben a estats europeus

tarifes. Des del juliol del 2020, els preus del gas no han deixat d'apujar, arribant al seu màxim el març de 2022. "El preu del gas augmentava abans de la guerra, i en general tots els preus dels combustibles fòssils han augmentat, a escala mundial, més d'un 100 % de mitjana durant el 2021", afirma Demostenes Floros, professor de la Universitat de Bolonya. La crisi climàtica, l'augment de la demanda internacional d'energia impulsada pel creixement econòmic i demogràfic dels països asiàtics i l'apropament de la fi de les existències de combustibles fòssils es troben entre alguns dels motius, segons aquest professor italià. Floros ha analitzat les relacions entre Itàlia, Rússia i l'OTAN en qüestions energètiques al seu llibre *Guerra e pace dell'energia* (*Guerra i pau de l'energia*), publicat el 2020.

Gas de pressió

La dependència mútua entre Europa i Rússia fa que, tot i que les tensions augmenten, difícilment acabi el negoci. De fet, Europa ha augmentat les compres de gas rus en un 30 % des del començament de la guerra. Rússia utilitza el seu rol de principal subministrador per limitar el paper de les sancions i amenaça de tancar els gasoductes, el que tindria conseqüències desastroses a les llars europees.

Rússia sap que les alternatives europees no són viables per a un futur immediat, i no és la primera vegada que fa servir aquesta circumstància per

consolidar els seus interessos geoestratègics. Les desavinences amb les autoritats ucraïneses van provocar el tancament dels gasoductes l'any 2006 i van ocasionar desabastiment a països com Alemanya, Polònia o Hongria, en una situació que des de llavors s'ha repetit en diverses ocasions. L'any 2011, la inauguració de la canonada Nord Stream 1, amb la connexió directa entre Alemanya i Rússia, pretenia evitar que el gas passés per altres països europeus. També el projecte Nord Stream 2, dissenyat en paral·lel, estava pensat perquè es pogueren duplicar els enviaments de gas rus directament a Alemanya, però la seva inauguració està suspesa des de l'entrada de les tropes de Moscou a Ucraïna.

Els problemes de subministrament van provocar un gir en les polítiques europees, destinades des de la crisi de 2006 a diversificar i crear una política energètica comuna que tindria com a màxim exponent l'Estratègia de Seguretat Energètica proposada l'any 2014. Es tracta d'una iniciativa per enfortir el mercat europeu i crear mecanismes de solidaritat entre països i per garantir el subministrament a aquells estats membres que es poden veure més afectats per conflictes. Les diferències internes han fet fins ara molt difícil la implementació d'aquesta estratègia, el que es fa evident amb la diferent bel·ligerància que cada país ha mostrat envers Rússia.

Tanmateix, mentre Europa es posiciona per evitar que un augment futur previsible de les ten- »

» sions amb Rússia afecti les reserves de gas, la potència eurasiàtica ho fa per trobar nous compradors. Ja abans de la guerra i conscient que la invasió provocaria tensions amb el veí europeu, Putin va viatjar a la Xina, on, entre altres acords, s’hi va signar un augment de les exportacions de gas a través del futur gasoducte Power of Siberia 2. Una canonada de 3.000 quilòmetres de llarg, capaç de portar fins a 55.000 milions de metres cúbics de gas a l’any a la Xina. La mateixa quantitat que s’haguera garantit per la via del Nord Stream 2 a Alemanya.

Sigui real o no la possibilitat que Rússia tanqui l’aixeta, la Unió Europea ja fa temps que creu necessari donar un tomb a la seva política energètica. Les opcions passen o per disminuir l’ús del gas o per diversificar-ne les importacions i trobar nous subministradors. En el primer cas, segons l’Agència Internacional de l’Energia, podria portar a la reutilització de les centrals de carbó europees que acaben de tancar o que estan pendents de fer-ho. També es contempla obrir noves centrals nuclears al Vell Continent: l’Estat francès parlava del renaixement de sis nous reactors i vuit més en estudi. Tanmateix, la Unió Europea ja ha fet passos en aquest sentit, com la proposta d’inserir en la taxonomia de la UE, amb algunes condicions, el gas i l’energia nuclear com a energies sense impacte. Aquest document s’utilitza per informar els inversors, públics o privats, sobre què és verd i què no, amb l’objectiu d’assolir l’estratègia que s’ha marcat Europa per aconseguir un balanç climàtic a zero en l’any 2050. En els pròxims mesos, el Parlament Europeu i el Consell Europeu confirmaran si accepten o no la proposta. A més, com avisa l’investigador, activista i coautor d’*En la espiral de la energía* Luis González Reyes, “el pic de l’urani va passar el 2016 i construir una central nuclear no és rendible econòmicament ara mateix”. Per la seva banda, el consum de carbó farà encara més improbable el propòsit de reduir en un 80 % les emissions de CO₂ l’any 2050.

El líquat, l’alternativa cara

Sense comptar amb Rússia, els majors exportadors de gas a Europa són, avui dia, Noruega, Algèria i l’Azerbaidjan en el cas del gas natural que arriba a través de gasoductes, i Qatar, Estats Units i Nigèria en el cas del gas natural líquat (GNL). En el Fòrum de Països Exportadors de Gas celebrat el mes de febrer a Doha, alguns d’ells com Qatar o Algèria ja van anunciar que la seva capacitat d’augmentar el subministrament de gas a Europa de forma immediata era “limitada”. A més, les infraestructures necessàries per augmentar la capacitat de transport des d’aquests països o la construcció de nous gasoductes des de nous proveïdors, en cap cas és una solució a curt termini.

L’alternativa actual passa pel gas natural líquat, però és entre un 20 % i un 30 % més car que el gas natural convencional. A canvi, uns dels seus principals avantatges és que supera la necessitat d’una connexió directa per mitjà de canonades amb els llocs de producció. L’augment de les importacions europees podria anar en detriment de les necessitats de tercers països.

No és estrany, però, que siguin precisament els Estats Units qui més interès ha mostrat en què Europa abandoni la dependència energètica amb Rússia, conscients que el continent europeu no té una capacitat defensiva pròpia quan la retòrica bèl·lica es troba en el seu punt àlgid. Segons el butlletí estadístic d’Enagás, el febrer de 2022, l’Estat espanyol va comprar 12.472 GWh de gas

La teranyina del gas

La necessitat de no dependre de Rússia dona peu a diferents plans d’infraestructures gasístiques. D’una banda, es parla d’ampliar la capacitat de projectes ja existents com duplicar el Gasoducte transadriàtic que transporta gas des de l’Azerbaidjan fins a Itàlia o de reprendre vells projectes que mai es van materialitzar. És el cas del Nabucco, que connectaria Turquia amb Àustria, o el Midcat, que enllaçaria Catalunya amb

l’Estat francès. D’altra banda, es mira cap a Àfrica. Fa poc, els governs de Nigèria, el Níger i Algèria anunciaven la construcció del Gasoducte transsaharià per subministrar gas a Europa a través d’un conducte de més de 4.128 quilòmetres. Aquesta canonada uniria Hassi R’Mel (Algèria) amb el Medgaz, el conducte entre Algèria i l’Estat espanyol, i amb el Transmed, que passa per Tunísia i uneix Algèria i Itàlia.

Procedent de Rússia

Gasoductes projectats

Midcat

Procedent d’Algèria

Procedents de l’Iran i l’Azerbaidjan

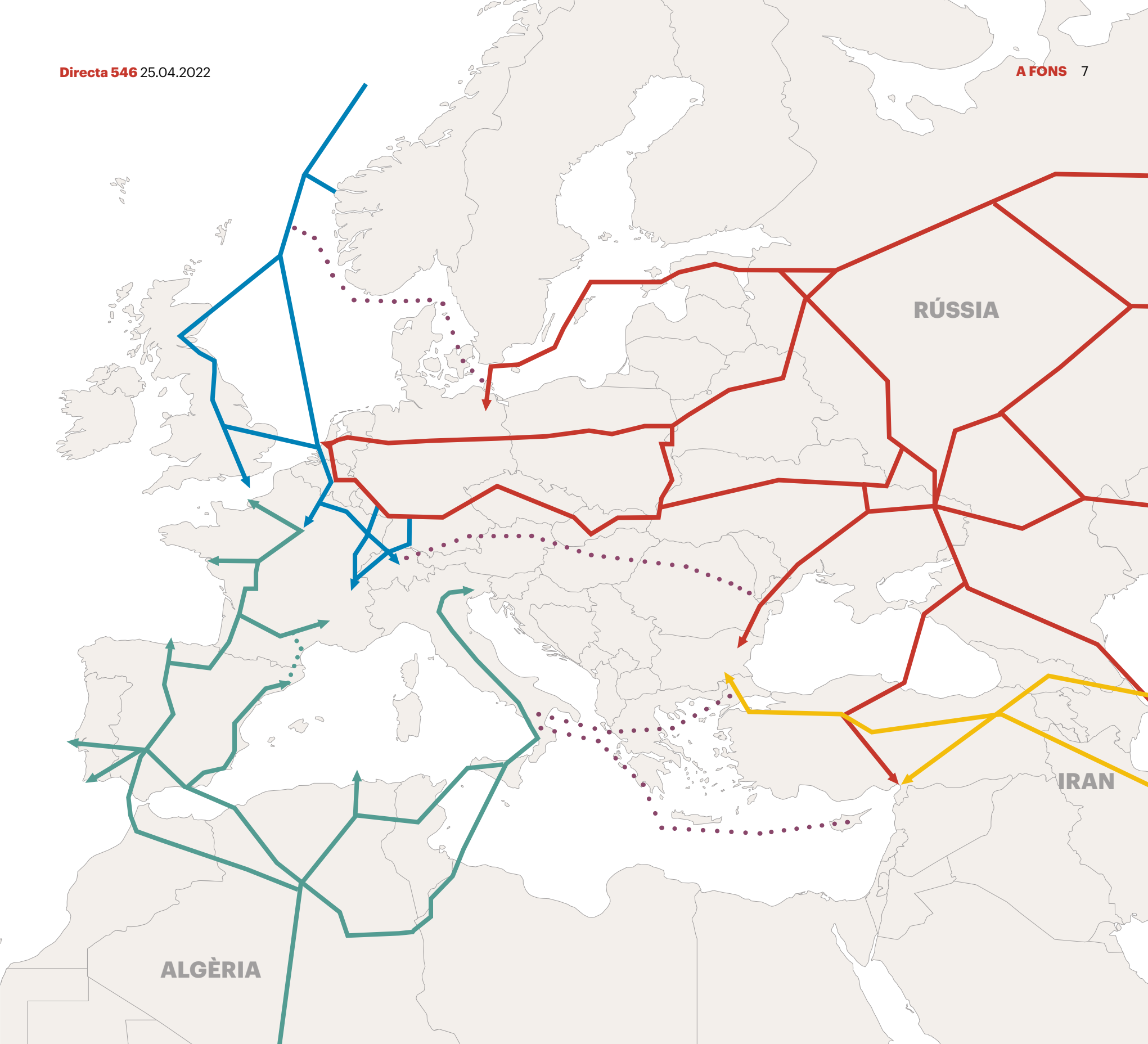
Altres

L’alternativa actual passa pel gas natural líquat, però és entre un 20 % i un 30 % més car que el convencional

El febrer de 2022 i gràcies al GNL, els EUA es van convertir en el primer importador de gas a l’Estat espanyol

natural líquat als Estats Units, davant dels 8.801 gigawatts hora procedents d’Algèria. És la primera vegada que els EUA superen el país nord-africà i es converteixen en el primer importador de gas a l’Estat espanyol.

Encara que grans productors com Qatar, Austràlia o els mateixos Estats Units podrien augmentar-ne la producció, l’increment de les exportacions dependrà d’una gran inversió en la seva capacitat logística i la dels països importadors. En l’actualitat, l’àmplia majoria de les infraestructures de regasificació, on el gas líquat es retorna al seu estat original, es troben a l’Estat espanyol. En concret, té el 27 % de tota la capacitat del continent, més que el Regne Unit (22 %), l’Estat francès (17 %), Bèlgica (8 %) i Itàlia (7 %). Les alternatives al gas rus hi són, però no són ni ràpides ni barates i corre pressa. Segons les dades de Gas Infrastructure Europe (GIE), les reserves europees estan avui dia al 25 % de la seva capacitat, menys que el 2021, quan les existències eren del 30 % en el mateix període. En metres cúbics, això significa que hi ha 25.000 milions emmagatzemats amb una capacitat màxima de 100.000 milions. Arran d’aquestes dades,

doncs, d'aquí a octubre, els països de la UE hauran de reposar les seves existències amb uns 65.000 milions de metres cúbics de gas que es destinarà a les necessitats de les famílies i les empreses.

Obligada a mirar cap al sud

De cara a diversificar les importacions, la política europea passa per dos possibles eixos. Un d'ells podria venir de països considerats històricament part de "l'eix del mal" com Veneçuela o l'Iran. Amb el segon, el president dels EUA, Joe Biden, ja s'ha mostrat disposat a rebaixar les sancions a canvi d'un subministrament energètic regular a Europa, mentre Veneçuela i els Estats Units han mantingut diverses reunions bilaterals en les últimes setmanes amb l'energia com una de les temàtiques principals.

L'altre eix és Àfrica. Algèria és un dels principals exportadors a Europa i compta amb gasoductes que la connecten amb l'Estat espanyol i Itàlia. La guerra a Ucraïna l'ha convertit en un potencial soci estratègic amb capacitat de pressió. La decisió de Pedro Sánchez de donar suport al pla autonomista del Marroc al Sàhara Occidental ha tingut com a contrapartida que Algèria s'hagi mostrat disposada

Les reserves europees a finals d'hivern són de 25.000 milions de metres cúbics, un 25%

Els països de la UE hauran de reposar les seves existències amb uns 65.000 milions de metres cúbics de gas

a convertir Itàlia en el centre neuràlgic de les seves exportacions gasístiques. Tot i això, la demanda interna d'Algèria no deixa de créixer i la principal companyia d'hidrocarburs algeriana, Sonatrach, ha alertat que en cas d'augmentar l'abastiment de gas a Itàlia, podria produir-se desabastiment dins el país.

Aquesta situació ja és visible a Nigèria, l'altre possible venedor de gas a Europa i qui, en els últims mesos, ha patit diverses apagades elèctriques tot i ser un dels majors productors energètics del continent. A això se li sumen els recurrents desastres mediambientals que ha viscut el país en les últimes dècades. El Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient va publicar un informe sobre les conseqüències de l'explotació petroliera al sud de Nigèria. Les conclusions que va obtenir és que després de cinquanta anys d'explotació de jaciments de petrolieres es va degradar i contaminar tant el medi ambient que la recuperació i la neteja de la zona podria trigar entre vint i trenta anys. Gran part de la població nigeriana viu de forma precària mentre companyies europees com Shell o Total, empreses occidentals que exploten jaciments al país, s'emporten beneficis milionaris. ●

L'AIXETA RUSSA DEL CAPITALISME GLOBAL

Les sancions anunciades a les firmes russes Gazprom, Rosneft o Novatek impactarien directament en els interessos d'empreses europees i nord-americanes que controlen grans paquets accionaris

Jesús Rodríguez

El president dels Estats Units, Joe Biden, i el cap de la diplomàcia europea Josep Borrell s'han manifestat amb duresa contra el president rus Vladímir Putin des de l'inici de l'atac rus contra Ucraïna. S'han fet servir expressions com “anirem a per ell”, “ofegarem les empreses i l'economia russa” o “aplicarem sancions mai vistes”. A l'hora de passar a l'acció, però, dos elements estructurals de l'economia globalitzada han diluït les contundents proclames polítiques: la dependència europea del gas rus i la forta exposició de la banca i les corporacions occidentals per la seva participació accionarial en les gasístiques russes.

El comissari europeu del Mercat Interior i Serveis Thierry Breton va confirmar tres setmanes després de l'inici dels bombardejos que el conjunt dels països de la Unió Europea desemborsaven cada dia uns 800 milions d'euros als comptes corrents de les gasístiques Gazprom, Rosneft i Novatek, les principals que controla el Kremlin, incrementant fins i tot en un 25 % els ingressos diaris que rebien de la zona comunitària abans de la guerra. La paradoxa, però, és que amb aquestes transaccions no només hi guanyen l'estat i les oligarquies russes, també un llarg llistat de petrolieres i bancs occidentals que operen des dels districtes financers de la City de Londres, la Défense de París o el Manhattan novaiorquès.

Gazprom és l'empresa més poderosa i coneguda de l'entramat d'extracció i comercialització de gas rus. Té els seus orígens en el Ministeri de la Indústria del Gas de l'antiga Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques, però és a partir de l'any 1993 que les seves accions es van posar a la venda en el marc d'un mecanisme de privatització. L'estat rus va arribar a perdre la majoria accionarial de l'empresa. Tot i això, amb l'arribada de Putin al Kremlin, altres dues gasistes russes, Rosneftegaz i Rosgazifikatsiya, van adquirir les accions sufici-

ents de Gazprom per superar el 50 % i tornar a prendre el control del seu consell d'administració. Malgrat tot, Gazprom té des de fa anys un estrany company de viatge en el repartiment de dividends: The Bank of New York Mellon (BNY Mellon). Amb el 26,9 % de les seves accions, aquesta entitat bancària de Nova York fundada l'any 1781 i que pertany a la llista dels trenta bancs nordamericans “massa grans per caure” (*too big to fail*, en la seva denominació en anglès), està fortament exposada davant de qualsevol inestabilitat en l'activitat de Gazprom. El seu conseller delegat, Todd Gibbons, deixarà el càrrec aquest 2022 i el substituirà Robin Vince, fins ara vicepresident de l'empresa i amb 26 anys d'experiència a la controvertida Goldman Sachs.

Els països de la UE desemborsen cada dia uns 800 milions d'euros als comptes de les gasístiques russes

Els beneficis arriben a un llarg llistat de petrolieres i bancs occidentals que operen a Londres, París o Nova York

Gazprom és l'empresa més coneguda de l'entramat d'extracció i comercialització de gas rus
/ SERGEI ILNITSKY

El president no executiu de BNY Mellon és Joseph Echevarria, director de la farmacèutica Pfizer i membre del Consell d'Exportació del President, un organisme assessor que es reuneix a la Casa Blanca i que ha tingut un paper decisiu en les polítiques econòmiques globals dels governs de Barack Obama, Donald Trump i Joe Biden. Cal recordar, a més, que Gazprom té camps d'extracció de gas a Veneçuela, l'Índia i Algèria, que inclouen convenis i acords de participació econòmica amb els governs locals. Una fallida de Gazprom comportaria efectes en cadena en l'economia i en centenars de milers de llocs de treball d'arreu del món.

Rosneft, la segona mercantil més poderosa de l'imperi gasístic rus, ha estat al centre de la polèmica pel fet que l'expresident alemany Gerard Schröder ostenti el càrrec de president del consell de supervisió de la seva filial alemanya. Anonymous va reivindicar el 14 de març un atac informàtic contra els servidors de la companyia en protesta per la guerra d'Ucraïna, una acció que encara investiga la policia de Berlín i que va suposar la captació de vint terabytes de dades confidencials i la destrucció de la informació continguda a 59 telèfons mòbils propietat de l'empresa. Tot i que el 51% de les accions de Rosneft són de titularitat estatal, més desapercebuda ha passat la informació que en una destacable segona posició hi trobem el 19,75% de British Petroleum, la poderosa empresa britànica que opera des de la borsa de Londres i és hereva de la Companyia anglopersa de petroli. Va néixer i es va desenvolupar en territori de l'Iran i els seus actius al país es van nacionalitzar l'any 1951. En el

Gazprom té des de fa anys un estrany company de viatge en el repartiment de dividends: The Bank of New York Mellon

L'expresident alemany Gerard Schröder té càrrecs importants a la filial de la segona gasística russa

tercer lloc en el rànquing de poder accionarial se situa el 18,93% de l'empresa QH Oil Investments, una petroliera controlada per l'emir de Qatar.

Novatek, la tercera gasística russa amenaçada per les proclames dels líders dels Estats Units i la Unió Europea, manté un 19,4% accionarial en mans de la petroliera francesa Total, amb qui està associada en alguns dels seus projectes estrella. Com en l'extracció i emmagatzematge de gas als complexos Arctic LNG 2 de la península de Guida i Yamal LNG a la península homònima, tots dos a mig camí entre Sibèria i l'oceà Àrtic. Es dona la paradoxa que les inversions franceses en aquestes infraestructures es van acordar i executar després que Rússia annexés Crimea el 2014, tot i la vigència del primer paquet de sancions internacionals que ja afectaven directius de Novatek. De fet, segons dades del banc d'inversió Jefferies, el 16% de la producció mundial de gas i petroli de Total té el seu origen en territori rus.

La presència occidental en empreses russes no es limita a les gasístiques. En el cas de la petroliera Lukoil, trobem paquets accionarials controlats pels fons d'inversió BlackRock, The Vanguard Group, GQG Partners (vinculat a Goldman Sachs) o Norges Bank Investment Management (controlat pel govern de Noruega). A més, bancs europeus importants, com el Deutsche Bank o els estatunidencs Citigroup i JP Morgan mantenen forts lligams financers amb Gazprom o Rosneft i des de fa setmanes els seus directius treballen en plans de contingència per evitar impactes futurs de foc amic derivats de les sancions occidentals anunciades. ●

L'HIDROGEN VERD DONA GAS AL LOBBY ENERGÈTIC

La crisi que ha desencadenat el conflicte a Ucraïna ha reactivat projectes gasístics com el Midcat, sota l'argument de la transició cap a un model basat en l'hidrogen

Maties Lorente

“**E**l Midcat és un dels projectes que creiem que poden ser més interessants per dotar finalment d'una xarxa de gasoductes el conjunt de la geografia europea”. Ho deia el president del govern català, Pere Aragonès, l'11 d'abril, després d'una reunió amb la patronal de les energies renovables francesa a París. I afegia la pinzellada verda: “Com més fonts alternatives d'energia hi hagi, menys dependència hi haurà cap a determinats productors. Però el més important és que el Midcat, que ara servirà per al gas natural, ha de servir per al desenvolupament de l'hidrogen verd en el futur”.

La crisi de subministraments desencadenada pel conflicte amb Rússia arran de la guerra a Ucraïna i la transició cap a un model energètic basat en l'hidrogen verd (aquell que s'obté mitjançant fonts d'energia renovables) són els principals arguments que tant des de Madrid com des de Barcelona es llancen per reivindicar la represa de projectes gasístics abandonats per innecessaris des de fa anys. És el cas del Midcat, un gasoducte impulsat per l'empresa espanyola Enagás. Es tracta d'un conducte de 235 quilòmetres que connectaria Martorell (el Baix Llobregat) amb Barbairan (al departament francès de l'Aude, a Occitània) i que seria la tercera unió gasística internacional de l'Estat espanyol amb Europa. La coordinació dels territoris afectats en la plataforma Resposta al Midcat i el desinterès de la part francesa va fer que la Comissió Europea deixés fora la nova connexió dels projectes d'interès comú -considerats estratègics- l'any 2019, interrompent les obres a l'alçada d'Hostalric (la Selva).

A París, el president català semblava exercir de portaveu de l'European Hydrogen Backbone. Aquesta iniciativa, ençapçalada per les principals empreses gasístiques europees -Enagás, Energinet, Fluxys Belgium, Gasunie, GRTgaz, Net4Gas, OGE, ONTRAS, Snam, Swedegas i Teréga-, pretén tenir enllestida una xarxa d'hidroductes de gairebé 40.000 quilòmetres per al 2040, el 69% dels quals

La Comissió Europea va descartar el Midcat l'any 2019 per inaccessari. En la imatge, el gasoducte al seu pas pel Vallès/ARXIU

serien gasoductes reconvertits. El 31% restant seria a través de canonades de nova construcció, reactivant velles interconnexions gasistes, com és el cas del mencionat Midcat. Per fer-lo realitat, s'estimen necessaris entre 43.000 i 81.000 milions d'euros. "L'European Hydrogen Backbone està sent utilitzada per la indústria i els estats membres com a excusa per a ressuscitar megaprojectes molt controvertits que van ser rebutjats en el seu moment", recalca l'investigador del CSIC i expert en energia Antonio Turiel. En la mateixa línia s'expressa Josep Nualart, investigador en energia i clima de l'Observatori del Deute en la Globalització (ODG), que també és coautor de l'informe "Hidrogen: la nova panacea? Mites i realitats de les expectatives de l'hidrogen a l'Estat espanyol", publicat el 2021 per l'ODG i Ecologistes en Acció. "És el lobby gasista el que està pressionant per readaptar les infraestructures existents actualment per al transport de l'hidrogen verd en el futur", explica Nualart. Segons les dades publicades en el seu informe, l'any 2020 els diferents lobbies de l'hidrogen es van reunir més de 160 vegades amb alts dirigents de la Comissió Europea i van gastar més de 58 milions d'euros en influir l'agenda dels càrrecs europeus. "L'element que marcarà les relacions internacionals en l'àmbit de l'energia en les pròximes dècades serà l'hidrogen, perquè s'està promovent com el vector energètic que ens permetrà descarbonitzar l'economia, sota el mantra del creixement en el qual s'escuda el neoliberalisme", remarquen les autores de l'informe d'Ecologistes en Acció i l'ODG.

A l'Estat espanyol, juntament amb Enagás, són altres empreses energètiques de l'Ibex-35 com Iberdrola, Endesa i Naturgy les que estan encapçalant aquesta campanya a favor de l'hidrogen verd. Entre aquestes tres companyies han sol·licitat gairebé el total de subvencions atorgades per dur a terme la seva transició energètica, proposant una part significativa de les infraestructures necessàries per complir amb els objectius marcats pel Full de ruta de l'hidrogen renovable per a 2030 establert pel govern espanyol.

Verd residual

L'hidrogen (H, a la taula periòdica), avui en boca de mig sector energètic, és l'element químic més

Els lobbies de l'hidrogen van gastar més de 58 milions d'euros en accions de pressió a Europa l'any 2020

Actualment, menys de l'1% de l'hidrogen que es produeix al món té el seu origen en fonts d'energia renovables

lleuger i el més abundant en l'univers. És estrany trobar-lo sol a la natura i normalment apareix en compostos amb altres elements, com el carboni als hidrocarburs o l'oxigen a l'aigua. Un dels factors que el fa tan especial és que, tot i que es pot fer servir com a combustible perquè és altament inflamable, no és una font d'energia primària, ja que per la seva obtenció es necessiten grans quantitats d'energia per poder alliberar-lo.

Encara que les administracions -europees, espanyoles i dels Països Catalans- i les empreses insisteixen a afegir l'etiqueta verda, el cert és que segons l'Agència Internacional de les Energies Renovables, menys de l'1% de l'hidrogen que es produeix al món té el seu origen en fonts netes: el 99% restant s'extreu mitjançant combustibles fòssils. Així, l'hidrogen és marró quan s'obté del lignit; gris, blau i turquesa quan es fa a través del gas fòssil, i fins i tot rosa, quan per a la seva obtenció s'empra l'energia nuclear. "És rellevant remarcar la idea que l'hidrogen és tan net com ho és la font d'energia que s'utilitzi per obtenir-lo i durant tot el seu procés", remarquen des d'Ecologistes i l'ODG.

Per les autores de l'informe "Hidrogen: la nova panacea?", encara que es posa l'accent a garantir la capacitat de generació d'hidrogen verd, l'estratègia que hi ha darrere és que l'Estat espanyol es converteixi en la regió de referència de proveïment per a la resta d'Europa o el territori de trànsit de l'hidrogen que s'importi d'altres regions del planeta. El problema que presenta aquesta solució és que l'hidrogen, de la mateixa manera que els combustibles fòssils, necessita un gran sistema centralitzat i, "per tant, estem parlant dels mateixos impactes que tenen al territori projectes gasístics, parcs solars o eòlics o línies de molta alta tensió", compara Nualart. Per a l'investigador, és important analitzar en profunditat cada projecte per entendre bé els impactes que pot tenir en el territori, al mateix temps que denuncia la "falta de transparència" que envolta el desenvolupament d'aquesta classe d'iniciatives. ●

El Midcat vol unir Martorell i Barbairan amb un gasoducte de 235 quilòmetres, actualment paralitzat a Hostalric

Iberdrola, Endesa i Naturgy estan encapçalant la campanya a favor de l'hidrogen verd a l'Estat espanyol

Deborah Ekoka,

gestora cultural

“Estar tan centrades en l’antiracisme ens impedeix crear estructures que ens ajuden”

Text: Gemma Martínez

Fotografia: Laura Escartí

La manca d’espais referents, la necessitat de crear-los, la falta de llocs i relats propis i la inquietud per trobar-los han estat alguns dels motors en la trajectòria de Deborah Ekoka (València, 1985). Coneguda per la seua activitat dins del moviment afro, és cofundadora dels projectes United Minds a la capital valenciana, Black Barcelona i Conciència Afro a Madrid, els quals, com ella explica, naixen de la necessitat de trobar espais on visibilitzar la seua cultura, trobar-se i crear xarxes. Ekoka és autora dels llibres *Metamba Miago* (United Minds, 2019) i *Afro Utopia* (United Minds, 2021), on reivindica la seua identitat.

Creus que avui les generacions més joves d’afrodescendents socialment racialitzades tenen un camí més planer pel que fa a reconnectar amb els seus orígens?

Jo crec que sí, perquè hi ha més espais i a més està internet. Al final és una clau que nosaltres no hem tingut i era més complicat quan no existia. Per una banda, tenen aquest camí i llocs on poder aconseguir referències, com per exemple, una llibreria especialitzada. United Minds va ser la primera llibreria africana a l’Estat espanyol. També s’ha obert la llibreria La Panafricana a Barcelona i prompte a Madrid hi haurà un espai coordinat entre United Minds i Espacio Afro. Fins a l’arribada d’aquestes iniciatives no hi havia res. També ocorre amb festivals, trobades i activitats. Amb aquests hem volgut englobar la diàspora i els seus fills en un espai on totes som iguals. Ara mateix és tot molt més fàcil, però al mateix temps crec que a la generació de joves els costa molt. No deixe d’escoltar aquesta frase de “no hi ha referents”, quan jo mateixa busque “dona negra” a Google i m’ix quasi tot el que vull. Clar, són coses que nosaltres no hem tingut, els joves encara repeteixen aquest mantra. Tenim

moltes eines, però la gent està amb menys ànims de buscar i de posar-se a investigar.

Resulta difícil trobar referents amb els quals identificar-se sent una persona afrodescendent a un país europeu i occidental?

En aquest sentit, sempre he pensat que quan vam començar amb la llibreria, diguem-ne que no tenia una consciència gaire ampla. Amb el temps, m’he adonat que els meus referents podrien ser la meua família, la meua àvia, les meues ties, cosines, i tot el que tenia al voltant. En aquell moment no tenia on buscar. Després, quan ja vam començar amb United Minds vaig conèixer a referents com la periodista Lucía Asué Mbomio. Hi ha moltes persones que fa molts anys que treballen i sembla que hem repetit massa vegades açò que no hi ha referents. Hi ha gent com Remei Sipi que per a mi és una gran personalitat també. Amb el temps, hi ha moltes persones amb les quals em puc sentir identificada. Tanmateix, no hi ha tantes, sobretot en el món de literatura i la cultura. Em trobe amb aquest buit quan he d’organitzar certes activitats i em faig la pregunta de “qui pot parlar d’açò?”. En l’àmbit europeu, ara mateix, Minna Salami és

una altra gran referent. Hi ha moltes escriptores africanes també. Des de fa un temps he intentat centrar-me un poc més en aquesta part africana perquè normalment tendim a mirar sempre els Estats Units, el que està molt bé i ens serveix molt. M'encanta Angela Davis i bell hooks és una de les meues autores preferides, però, ja que les nostres àvies viuen a Àfrica, crec que ens cal mirar un poc més cap a aquesta banda.

Sovint fas referència en els teus articles al fet que viatjar a Guinea va suposar un abans i un després per a tu. Què va canviar amb aquella visita?

Dins de la meua família, el meu pare sempre ha mostrat poc interès per donar-me referències d'allà o de portar-me. Tots els meus cosins i cosines havien anat i estat amb la família, però jo mai havia tingut aquesta oportunitat. Quan finalment hi vaig anar va ser perquè jo mateixa ho vaig decidir. Tenia aquesta necessitat, sobretot quan un cosí meu es va traslladar a Guinea a viure i em va animar a fer-ho. La primera vegada que hi vaig anar va ser en 2012 i va ser molt important per a mi. Mentre estava allà no me n'adonava, però en aquest primer viatge vaig anar un poc "entre bolquerets". Vaig tenir temps per fixar-me en moltes coses i a sentir aquesta energia que té Àfrica, que és molt diferent. Durant el meu segon viatge ja vaig poder veure més, i va ser a la tornada que em vaig adonar, vaig començar a veure'm i a percebre d'una altra manera. Per exemple, vaig dur els cabells allissats durant molts anys i quan vaig tornar vaig decidir tallar-me'ls i dir que ja n'hi havia prou. Sobretot em va impactar molt estar setmanes allà i no veure dones amb els seus cabells naturals. Passava alguna cosa que no m'havia parat a mirar abans i, juntament amb aquest viatge, el fet de conèixer Ken, el meu company, i començar a fer altres coses aquí, va suposar a poc a poc un canvi.

M'he centrat en la part africana perquè normalment tendim a mirar als Estats Units

'Empoderament femení comunitari' és un terme amb el qual em sent més còmoda que amb 'feminisme'

Quin paper juguen els cabells en la construcció de la identitat de les dones africanes?

Durant les colonitzacions, el que era bonic era tenir els cabells llisos, i la gent va començar a allisar-se'ls. Així, arriba un moment en què es perden tots els coneixements sobre com es cuiden els cabells, que es transmetien de generació en generació. De fet, és molt complicat trobar perruqueries on tallen els cabells afro. Normalment, et diran que te'ls allisses o que te'ls trenes. Conec gent que ha tingut experiències molt lletges pel que fa a aquest tema.

Ara ja comencen a haver-hi llocs que ho fan, però sí que hi ha un estigma amb tot açò dels cabells i a més, té conseqüències directes en la salut, ja que alguns productes que es fan servir per a allisar els cabells tenen efectes molt negatius en la salut.

L'any 2019 vas publicar *Metamba Miago*, un recull d'experiències de dones afrodescendents que viuen a l'Estat espanyol. Com ha estat l'experiència de treballar amb dones amb les quals comparteixes les arrels?

Per a mi era necessari. Va ser un treball molt complicat, perquè no agafava textos que ja estaven escrits, sinó que parlava amb elles, miràvem quins temes eren interessants, després m'enviaven els articles, etc. Va ser prou complex, però a través de les presentacions que hem fet s'han generat espais per parlar de moltes qüestions. El fet d'escriure va obrir debats que crec que no s'aborden prou. Per exemple, el tema de la diversitat funcional, que sembla que no existisca dins la negritud. Moltes qüestions que m'haguera agradat molt tocar han quedat fora, però l'experiència va ser molt bonica.

Al llarg del teu recorregut t'identifiques amb el feminisme comunitari i el feminisme afro. Partint d'aquests dos termes, com et situaries dins dels feminismes actuals i els seus debats?

És un poc complicat perquè m'he sentit molt rara també amb aquest terme de *feminisme* i no sabia molt bé si em sentia dins o no. De vegades he arribat a dir que *empoderament femení comunitari* és un terme amb el qual em sent còmoda. Si dius *feminisme*, qualsevol t'entendrà, però si parles d'altres coses, és més complicat. Vaig descobrir el feminisme comunitari arran d'una companya que estava en l'escoleta feminista que vam tindre durant un temps a United Minds. Vaig començar a sentir-me identificada amb coses que potser abans no entenia com a feminisme, sobretot provinents de l'àmbit familiar de la meua part africana. Per

una banda, sent que el feminisme blanc neix amb unes lluites que nosaltres podem compartir d'alguna manera, però que, en general, hi ha moltes qüestions que no inclou. Per altra banda, també crec que gran part del feminisme afrodescendent se centra molt a posicionar-se en contra del feminisme blanc. Em pareix que és perdre el temps. Hi ha una part que podem posar dins de tot aquest antiracisme, de fer pedagogia, però també crec que estem perdent una part nostra si centrem sempre la mirada en què passa amb el feminisme blanc i per què no ens representa. Per tant, crec que me'n vaig amb el feminisme comunitari, que ens engloba a tots i a totes. És un feminisme que no exclou els homes. Per exemple, el meu fill serà un home el dia de demà. Aleshores, si el trec de l'equació, què estem fent? Tampoc crec que hàgem d'estar fent sempre pedagogia, és impossible, però és important obrir-nos i veure que ens cal un espai on els xiquets i xiquetes també puguin estar. Per al feminisme comunitari, la xicalla té un paper molt important i fonamental. Una volta vaig llegir en una revista un text que parlava del fet de no ser mare com a acte feminista i em va xocar molt. No dic que tenir fills siga feminista ni el contrari, només que si et relaciones amb els xiquets i xiquetes pots ensenyar-los moltes coses. Si no estàs amb ells i elles, no es pot canviar el món.

Quines coses creus que hauria d'aprendre el feminisme occidental del comunitarisme, dels moviments feministes indígenes i africans?

Jo crec que fixar-se sobretot en la infància i amb el que ve, i intentar ser inclusius. Fa uns anys vaig veure un documental que em va agradar molt sobre les dones kurdes i parlava de com elles feien una escoleta per a homes on aquests entraven, s'hi estaven una setmana i els anaven formant. Em va semblar molt curiós, dins d'un context de guerra, que aquests homes digueren que quan entraven allà deixaven les armes fora i estaven disposats a parlar de moltes coses i deixar-ne moltes altres fora també. Crec que això sí que s'hauria de fer un poc. Al final, sembla que estem lluitant contra els homes i el que fa aquest feminisme comunitari és incloure'ls dins, perquè si no canviem tots i totes al final és com estar contra la paret.

L'antiracisme de vegades s'entén com un afer superat dins dels moviments socials i d'esquerreres als nostres territoris. Què en penses?

L'antiracisme és un tema interessant, però jo soc més pro diversitat. És una qüestió d'obertura mental, que la gent pugui estar oberta al fet que tu li expliques alguna cosa. Hi ha molta gent amb posicions molt influents que no està oberta a aprendre. Des de fa uns anys cap aquí, també ocorre molt en el moviment afro que sembla que l'objectiu principal és l'antiracisme, aleshores es deixen de banda altres qüestions. No veig que hi haja molta iniciativa per construir coses, estructures que ens ajuden. A mi, i crec que a moltes companyes, ens fa certa pena el fet que estiguem tan centrades en una sola cosa quan és una qüestió que no se superarà. No podem estar fent sempre pedagogia ni lluitant contra un fet que no ens beneficia com a comunitat.

La millor crítica és aquella que construeix. Quines coses t'endús de tot el teu recorregut?

El fet de tindre llibres a prop per a mi ha estat imprescindible a l'hora d'entendre altres realitats, també de poder estar en certs espais i en certs debats que potser no es produeixen tan públicament

Ens cal un espai feminista on els xiquets i les xiquetes també puguin estar

Hem de mirar a Àfrica i a Abya Yala perquè tenen maneres molt més comunitàries de viure

i jo crec que si no fora per això, no sé què estaria fent en la meua vida. Jo crec que em dona moltes ferramentes per al que vaig construint i volent fer i mostrar al món.

Als teus articles fas servir habitualment la paraula *ubuntu*. Què significa?

Hi ha un llibre que es diu: *Ubuntu, lecciones de filosofía africana para vivir mejor* (Grijalbo, 2020). Ubuntu és un terme que significa "jo soc perquè nosaltres som". Ho identifique com "tots som un". Traduït a un llenguatge més occidental seria això, pensar-nos com una comunitat en comptes d'individualment. Aquesta és la part que a mi m'agrada del feminisme comunitari, crec que el fet imprescindible és no seguir el model individualista. Cada vegada occident ens estira més cap aquest individualisme i viure així és també molt complicat, dependre només de tu mateixa en moltes coses. Hem de mirar a Àfrica i a Abya Yala -el terme originari amb què els pobles indígenes anomenen el territori americà- perquè tenen maneres molt més comunitàries de viure. ●

a doble espai

De la Barcelona agropolitana a la granja polivalent

Proveir els aliments que necessita una ciutat com Barcelona genera més emissions de diòxid de carboni que tots els cotxes que hi circulen. Per revertir-ho, cal crear un cinturó agrícola interconnectat que asseguri la producció de proximitat

Arnau Montserrat

Participant a Ruralitzem

El *peak all* amenaça de rebentar les costures del món. La guerra a Ucraïna afegeix llenya al foc, sent-ne causa i conseqüència alhora. Com no podia ser d'una altra manera, els canals que ens porten el menjar a taula ho pateixen i trontollen. El declivi fòssil, la crisi dels pol·linitzadors, la vulnerabilitat climàtica, la dictadura financera o la degradació dels sòls convergeixen en una tempesta perfecta, encavalcant crisis com la dels fertilitzants o la del gira-sol i provocant episodis d'inseguretat alimentària cada cop més freqüents. Les principals responsables són l'agroindústria, concebuda des del menyspreu dels límits biofísics, i les ciutats, que succeïen recursos com si s'hagués d'acabar el món: abastir d'aliments Barcelona genera quasi el triple de CO₂ anual que tots els cotxes que hi circulen!

En resposta, creix el consum agroecològic i l'agricultura urbana. Per exemple, als EUA, l'Enquesta Nacional de Jardineria calcula que els mil·lennials ja constitueixen cinc dels sis milions del que anomenen "nous jardiniers casolans". Aquest autoabastiment parcial ajuda a sortir de la gàbia mental de l'agronegoci, a dessalaritzar parcialment la satisfacció d'una necessitat vital i, en no poques ocasions, a generar comunitat. Però ruralitzar els cossos no és ni serà suficient, sobretot en àmbits pobres en terra i matèria orgànica com els epicentres urbans. De fet, un estudi de 2020 de la revista *Nature Food* apuntava que "menys d'un terç de la població mundial podria satisfer la demanda d'aliments produïts localment". Per tant, la clau de volta de la sobirania alimentària és i serà la pagesia rural.

Això resulta especialment evident a Barcelona, on amb prou feines resisteixen unes desenes d'hectàrees de terreny cultivable dins el terme municipal. Però també ho és a la major part de la seva àrea metropolitana, on els tastets del projecte Smart Rural indiquen que "s'han perdut el 80% dels terrenys agrícoles des de 1956, fent créixer

la dependència exterior". Quan Mercabarna es va fundar el 1970 només el 15% dels productes procedien d'un radi superior als cent quilòmetres. Avui aquesta proporció s'ha girat com un mitjó. Si Catalunya importa el 60% del que menja, Barcelona només té reserves de menjar per sis o set dies i d'aigua per cent dies...

És obvi per a qui vulgui veure-ho: és urgent relocalitzar el sistema alimentari i superar l'extractivisme que el sosté. Per arribar-hi cal forçar les administracions centrals a penalitzar la petjada ecològica dels aliments, regular preus justos, prohibir els agrotòxics, retirar-se dels tractats de lliure comerç o implementar una renda bàsica de la terra. Al mateix temps, cal articular des de baix i amb les administracions locals eines com parcs agraris, obradors polivalents, compra pública sostenible, mercats de proximitat, o monedes locals per aliments locals. El repte no és petit. Retour sur Terre estima que per donar resposta a la crisi civilitzadora caldrà que entre el 15% i el 30% de la població activa torni a la terra. Ara mateix, el percentatge de pagesia professional a Catalunya no arriba al 2% i a la regió metropolitana no supera l'1%. La pagesia ecològica de proximitat s'ha de convertir en un sector emergent, altament promogut, valorat i estimat.

Parlem clar, cal aixecar de pressa un cinturó agrícola molt més sòlid i interconnectat que l'actual. En podem dir la Barcelona agropolitana. Un cinturó que comenci a l'àrea metropolitana (36 municipis), s'intensifiqui a la regió metropolitana (164 municipis) i que no graviti al voltant del melic universal capitalí, sinó que creixi com un miceli intermunicipal. És a dir, un cinturó de cinturons. La planificació territorial ha de tenir en compte que cada persona necessita un terç de camp de futbol pels aliments de secà, 174 m² de regadiu per cobrir la fruita i la verdura, i 3.228 m² per la resta d'aliments. ¿Quanta producció de proximitat necessita cada municipi per cobrir almenys un 30% del seu consum de producte fresc?

/ AMAIA MORAN

A la densa àrea metropolitana resisteixen 4.600 hectàrees agrícoles actives, però l'urbanista Annalisa Giocoli ens diu que, comptant factors com accessibilitat, pendent o disponibilitat d'aigua, n'hi ha 3.400 més que, malgrat estar abandonades, encara són viables. Recuperar aquest "abastiment d'alta proximitat" és un primer pas per incrementar la nostra resiliència alimentària. I és que molts nuclis de població metropolitans ja disposen de suficient terra agrícola per establir el seu propi cinturó agrari. Altres, com Barcelona o Sant Adrià de Besòs, hauran d'establir convenis justos amb nuclis rurals productius, com fan algunes ciutats franceses. En qualsevol cas, des dels municipis s'ha de recolzar la pagesia existent al mateix temps que s'impulsen noves masies i ramats públics comunitaris. En són exemples

Catalunya importa el 60% del que menja i Barcelona només té reserves de menjar per sis dies

L'Espai Test Agrari de Sant Vicenç dels Horts, el Contracte Agrari a Collserola o el ramat coproduït a Sant Boi de Llobregat amb Ramats al Bosc.

Per establir aquestes granges polivalents, espais d'incubació, experimentació, educació, i sobretot d'abastiment local, l'exitós model agro-silvo-pastoral de Les Planeses, impulsat pel CREA, ens pot servir d'inspiració. També podem agafar de referència la planificació camp-ciutat de Lieja, a Bèlgica. Però el primer pas és assumir l'alimentació digna com un dret. A partir d'aquí, l'administració té diverses eines per facilitar que el jovent amb ganes de fer el salt no es vegi abocat a llançar-se a les urpes d'un mercat que ha posat el sector primari a la cua. Fins i tot pot contractar directament pageses com es contracten sanitàries o educadores. La identitat local en sortirà reforçada i com a societat avançarem en l'empoderament agroecològic, multiplicant bancs de llavors, aplicant les tècniques regeneratives més contrastades o fabricant eines agrícoles als tallers de fabricació digital. A la ciutat de Barcelona es pot començar amb La Ponderosa i la Granja del Ritz, on està previst preservar la terra agrícola i crear una granja polivalent: Agrovallbona. Que passi aviat. ●

pàgina oberta

La llengua imperial

La distribució de les ajudes de la UE a la “nova economia de la llengua” evidencien el biaix a favor del castellà per part de l'Estat espanyol, una situació que no és nova

Roger Prims

Historiador i filòleg

El març d'aquest 2022, el govern més progressista de la història -i, per extensió, perquè això aquí sempre ens ho agafem així, el més sensible a la diversitat nacional i lingüística que hom pugui imaginar-se a la pell de brau-, aquest governàs que no ens el mereixem, deia, aprovava un projecte finançat amb fons de la UE destinat a la “nova economia de la llengua”, calaix on s'encabeixen tot d'activitats que relacionen llengua i món digital, per entendre'ns amb traç gruixut. Un gavadal de quartos, 1.100 milions d'euros ben llaminers per a accions destinades a la promoció de les llengües oficials de l'Estat, dels quals 1.070 van a parar al cabàs del castellà, i els trenta restants es destinaran, a repartir -insisteixo: a repartir- entre totes aquelles “distintas modalidades lingüísticas de España (...) objeto de especial respeto y protección”, que diu el magne patracol del 78.

D'aquí, segons el meu enteniment, que no és gaire, i en matèria de llengua encara és menys, perquè només soc filòleg, se'n desprenen dues idees. La primera és que el castellà, l'espanyol, que en diuen, és una llengua summament fràgil, perquè si fem cas de la cantarella de l'imperialisme cultural espanyol, que és el mateix que l'imperialisme espanyol pelat, les llengües, si les hem de subvencionar, marrameu, perquè vol dir que no poden viure, que s'ofeguen. I per això, el castellà és una llengua que deu estar a punt de desaparèixer, perquè si no, no s'entén la carretada de duros per a promoure'l que s'aboquen cada any i que han fet d'institucions com l'Instituto Cervantes o la RAE, estàndards de la mercantilització de la llengua, mercantilització aquesta que representa una de les cares de l'imperialisme econòmic espanyol, que és el mateix que l'imperialisme econòmic pelat.

L'altra idea lliga amb això darrer que dic: l'imperialisme. L'imperialisme no es fa en dos dies i sembla que encara no tinguem consciència que dins dels sistemes de dominació sempre hi ha una agenda lingüística, i que la jerar-

quia entre llengües, la subordinació d'unes llengües a unes altres, no és per casualitat i entra dins d'aquelles decisions que no per produir-se en contextos democràtics deixen de naturalitzar marcs de relació que per definició tenen poc d'igualtat. Per exemple, l'arquitectura legal espanyola erigida el 78 consagra una situació de desigualtat prèvia -suposo que us recordeu de Franco, Primo, la llei Moyano, Carles III...

Continuo?- amb certes concessions que s'han anat corregint restrictivament quan les condicions de defensa de l'estat nació ho han requerit (com ara amb la sentència de l'Estatut de 2010, però no només). L'establiment d'una institucionalitat determinada no es fa en un full en blanc: parteix d'una correlació de forces. I això, vet aquí que tampoc no ho veiem quan el text sagrat del 78 ens diu que tenim el deure -vol

/ ALEJANDRO ROBLES

Comencem a explicar que rebel·lar-se contra el sistema passa avui també per parlar en català

dir l'obligació- de saber parlar castellà, però no cap altra llengua oficial de l'Estat, o quan una tirallonga de disposicions legals imposen el castellà (no res, només 500). Ja és curiós per a una llengua que tothom ha fet seva per “voluntad libérrima”, que diu el nou Cametes.

A mi em sembla que en tot això hi convé una mica de perspectiva. Perspectiva que ja van manifestar veus de l'independentisme històric que ara s'esgarriarien amb el nostre independentisme-realmment-existent, i que van vincular la llengua a la lluita anticolonial, com Manuel de Pedrolo. Que ja veien clar que la preservació de la diversitat lingüística implica plantar cara a l'homogeneïtzació cultural a la qual s'aparella de forma indestruïble el capitalisme globalista. Potser que comencem a exigir que la interseccionalitat no s'acabi allà on marca “la llengua del imperio”, que comencem a explicar que rebel·lar-se contra el sistema passa avui també per parlar en català i que ser selectius amb les opressions només és cinisme. Hi torno amb Pedrolo: davant el radicalisme d'extermini, el radicalisme d'alliberament que saboteja la voracitat dels poderosos. Sobretot dels que menen l'imperi. ●

Agricultura que arrela a Collserola

Membres del
projecte La Rural
cullen espinacs
aquest abril
/ CLAUDIA PERINI

La recuperació del mosaic agroforestal a la serra metropolitana de Barcelona millora el sistema alimentari local, la qualitat dels ecosistemes i és un element vital en la prevenció d'incendis

Estel·la Marcos
Erik Hobbelink

Circular en bicicleta, passejar amb el gos, entrenar per a una cursa, visitar el Tibidabo, compartir un dinar al mig del bosc o gaudir de les vistes des d'un mirador. Cada any, una mitjana de cinc milions de persones es mouen per camins i corriols de la serra de Collserola atretes pel seu entorn natural, una xifra que ha augmentat els últims anys a causa de la pandèmia. El 2020, per exemple, s'hi van comptar 6 milions i mig de visitants. Més enllà de l'ús recreatiu actual, al llarg de la història, l'agricultura i la ramaderia han estat les principals activitats humanes a aquesta serra metropolitana de Barcelona.

Amenaçat per la pressió urbana, per l'especulació de la terra, per la pèrdua de la cultura agrària i la falta de relleu generacional, el sector primari de Collserola fa temps que s'autoorganitza, que compta amb l'enxarxament d'altres actors del circuit alimentari local i que es va professionalitzant. L'activitat agroramadera a Collserola s'arrela en els desnivells de la muntanya des d'on fa brotar cultius de varietats locals, es generen feixes que trenquen amb l'homogeneïtat de la massa boscosa, afavoreixen la biodiversitat i suposen una peça vital en la prevenció d'incendis.

Amb una superfície d'11.000 hectàrees i una llargada de disset quilò-

metres, la serra es troba al bell mig de l'àrea metropolitana de Barcelona. Un oasi verd rodejat de municipis intensament poblats i urbanitzats, que cada cop reclamen més terreny de la serra per augmentar el seu parc habitacional: Montcada i Reixac, Cerdanyola del Vallès, Sant Cugat del Vallès, el Papiol, Molins de Rei, Sant Feliu de Llobregat, Sant Just Desvern, Esplugues de Llobregat i Barcelona. Els nou municipis sumen 1,95 milions de persones, el que representa quasi el 26 % de la població de Catalunya. Per dotar de protecció l'àrea natural, el 2010 la Generalitat de Catalunya va declarar la muntanya Parc Natural de la Serra de »

» Collserola (PNSC). Des d'aleshores, un Consorci format per la Diputació de Barcelona, la Generalitat de Catalunya i els ajuntaments dels nou municipis contigus n'és l'òrgan gestor.

Una època en retrocés

En les darreres dècades, en un context general de crisi estructural del sector primari, la situació de l'activitat agropecuària de l'espai natural s'ha anat fent cada cop més precària i ha patit un retrocés significatiu. Entre els anys 1956 i 2018 es va perdre un 72% de la superfície agrícola. Una part del bosc continu que veiem avui a Collserola ocupa una terra que històricament havia estat pasturada i conreada i havia aportat raïm, fruita, ametlles i olives. La pèrdua de superfície cultivada és un fenomen que es va iniciar a finals del segle XIX, amb l'arribada de la plaga de la fil·loxera que va afectar les vinyes, i es va accentuar a partir de la segona meitat del segle XX a causa dels profunds canvis socioeconòmics, culturals i demogràfics que es van produir arreu del país, que van accelerar l'èxode rural. Avui, la situació de l'activitat agrària a la serra de Collserola és crítica: hi ha poques explotacions en actiu, les quals, a més, cultiven superfícies força reduïdes.

En els últims anys, però, agents socials vinculats a Collserola han començat a unir esforços per fer front a aquesta situació, tractar de capgirar la tendència i promoure la recuperació de l'activitat agropecuària a la serra. Segons el *Catàleg de la pagesia a Collserola* avui hi ha al voltant de 27 experiències agroramaderes que cultiven una gran varietat de verdures, hortalisses i fruites, com el projecte de La Rural, a Valldoreix, o l'Ortiga, a Sant Cugat. Can Calopa és una finca que gestiona la cooperativa de treball L'Olivera, que ha apostat per la recuperació dels vinyes a Collserola. També hi ha projectes de producció de mel, com Melvida, i de pastura, com fan des de Can Puig. Alhora, es poden trobar iniciatives d'elaboració i transformació d'aliments, així com de consum local, com la cooperativa de consum Can Pujades, que reparteix aliments a més de seixanta famílies.

Des del 2016, aquestes iniciatives s'enxarxen per mitjà d'Alimentem Collserola, un projecte que neix de la mà de la cooperativa Arran de terra i el Consorci del Parc Natural de la Serra de Collserola per promoure la transició agroecològica a la serra, articular els diferents agents implicats

en el sistema agroalimentari i posar el focus principal en les necessitats de la pagesia.

“Generar espais de trobada i de treball ha facilitat que la pagesia es conegui i comparteixi els seus problemes contribuint a generar un grup de suport i amb veu pròpia”, explica Annaïs Sastre, tècnica d'Alimentem Collserola i membre d'Arran de Terra. D'aquesta coordinació neix l'Associació Collserola Pagesa, un espai autoorganitzat format actualment per quinze iniciatives productives.

Alfred March n'és el president i un dels onze socis de la cooperati-

va La Rural, que es dedica sobretot a la producció d'hortalisses i plantes aromàtiques que comercialitzen directament a les consumidores. A banda de la part productiva, les sòcies de La Rural tenen altres línies de treball: han obert una botiga des d'on es distribueixen els seus productes,

mantenen una línia de divulgació i formació i ara comencen a obrir-se a la distribució a restaurants. Segons March, aquesta diversificació d'activitats és la manera que han trobat per a fer viable el projecte. “Un pagès hauria de poder ser pagès i punt. Els pagesos que conec a Collserola sobreviuen fent altres projectes no productius o fent dues jornades laborals i cobrant-ne una”, explica.

El reptes per produir a la serra són importants. El tipus d'agricultu-

ra que s'hi dona forma part del que s'anomena “agricultura de muntanya”: cultius amb molt de desnivell, finques envoltades de bosc, terres de difícil recuperació i amb una dificultat afegida amb el sistema de regadiu. Característiques que, en termes de productivitat, fan que no pugui competir amb les que es realitzen a altres territoris. Per Annaïs Sastre, hi ha hagut un procés de desagrarització social i de pèrdua de la cultura pagesa que ha fet que molts projectes productius a Collserola s'abandonessin.

Un mosaic per prevenir incendis

Collserola té en l'actualitat una densitat de bosc que abasta més del 60% de tota l'extensió total del parc natural, segons dades de la Diputació de Barcelona. El risc d'incendi és elevat, sobretot els que els bombers qualifiquen de sisena generació. Són focs que generen una retroalimentació entre l'energia que genera el mateix incendi i l'atmosfera, que avui es troba en unes condicions d'escalfament més elevades que fa uns anys degut al canvi climàtic. L'energia que acumulen aquests focs descontrolats és tan gran que acaba generant nous focus de manera espontània i fa que la propagació sigui ràpida, imprevisible i que els bombers tinguin menys capacitat de maniobra. “Ara mateix, tu mires Collserola i és com una catifa continua. Com més continua és

aquesta taca d'arbres, menys infraestructura tenim per aturar l'avançament del foc”, apunta Etel Arilla. És membre de Bombers de Barcelona i tècnica del Grup de Recolzament d'Actuacions Forestals (GRAF).

Una de les funcions de l'agricultura i la ramaderia a Collserola és trencar amb aquesta homogeneïtat de densitat boscosa i ser una eina de prevenció i de fre dels incendis forestals. “Si el foc entra en un camp conreat o pasturat, la intensitat baixa i pot esdevenir una zona segura des d'on emplaçar-nos i fer maniobres, o simplement pot reduir la inten-

sitat del foc i arrencar d'una altra manera”, explica Arilla. Per això, des del GRAF han delimitat algunes zones de Collserola on seria idoni que hi hagués cultius o zones de pastura. “Plantegem unes àrees on es puguin fer activitats d'extracció, que al mateix temps siguin productives, per-

què la clau de la prevenció és no dependre de subvencions”, afirma la tècnica del GRAF.

Aquesta discontinuïtat del paisatge, a més de ser una gran eina de prevenció d'incendis, també és una manera generar, com apunta Sastre, un ecosistema resilient. “Si tens una serra en la qual tot és bosc, tens diversitat d'ecosistemes, però no gaires, perquè al final tot és bosc. Si generes espais oberts, estàs generant ecosistemes diferents. Com més divers

Membres de la cooperativa de consum Can Pujades preparen les cistelles de les sòcies/ ESTEL·LA MARCOS

Can Calopa ha recuperat el cultiu vitivinícola a Collserola/
CARLOS BAGLIETTO

Alfred March prepara les comandes a la seu de La Rural/ CLAUDIA PERINI

i complex sigui l'ecosistema, més estable i resilient és", apunta.

La pastura d'animals esdevé un factor cabdal, ja que contribueix a la diversificació del paisatge gràcies al manteniment d'àrees obertes i el reemplaçament d'una part significativa de l'ús de la maquinària en la conservació dels espais naturals i la custòdia del territori, estalviant en recursos econòmics i en dependència del petroli. Una de les accions que es treballen des d'Alimentem Collserola és la viabilitat d'aquest sector. Entre les estratègies que es plantegen hi ha la d'aconseguir complementar l'activitat amb una remuneració per part de les administracions pel servei que fan les pastures de manteniment del sotabosc i, per tant, de prevenció d'incendis.

Les pastures dels ramats ajuden al manteniment del sotabosc i, per tant, a la prevenció d'incendis

Fugir de la visió urbanocèntrica

La majoria de la pagesia a Collserola fa producció agroecològica o està en transició a fer-ne i, segons explica Arran de terra, no hi ha actors molt rellevants que estiguin mostrant una resistència forta en aquesta transició. "L'escull més gran és la burocràcia i les estructures socials i econòmiques. Remem contra un sistema econòmic que ens va en contra", apunta Sastre.

Un dels referents al desenvolupament i el creixement del sector agroramader a Collserola és la perspectiva urbanocèntrica que contempla el parc natural com a espai només per al lleure, com a pista esportiva amb arbres i fauna, i no com a parc natural. Com a tal, es tracta d'un espai que cal gestionar per la seva preservació. "Hi ha la visió que el bosc

és una foto que jo trobo quan hi vaig i que és inamovible. Si aquest arbre que veig avui no està aquí el diumenge que ve, quan torno, és una catàstrofe. L'ecosistema i el medi forestal no són una foto fixa, estan vius", aclareix la bombera Etel Arilla. Un exemple d'això és el debat de la gestió del senglar, una de les principals dificultats per la consolidació de projectes productius i recuperació

de terres, que sovint genera polèmica pel fet que part de l'opinió pública s'oposa a gestionar-lo per mitjà de les batudes de caça, el principal mètode de control de la població de l'espècie. Per Anaïs Sastre, d'Alimentem Collserola, "no és que estiguem a favor o en contra de la caça del senglar, sinó que reclamem que la superpoblació del senglar es tracti com un problema que s'ha de gestionar". ●

En comú, fem camí
Fes-te'n sòcia per 50€ a l'any

LA REPARTIDORA
Llibreria associativa · Espai Editorial · Pensament crític

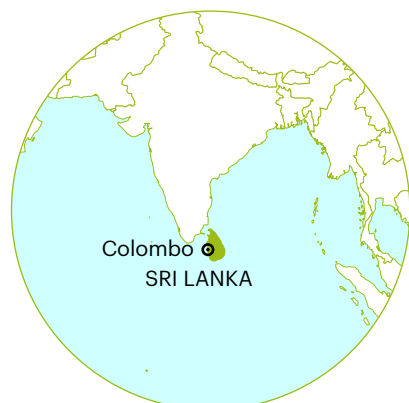
C/Reverend Rafael Tramoyeres 8, Benimaclet (València) larepartidora.org

KAMILOSETAS MUSKARIA

distribuidora llibertària
www.nodo50.org/kamilosetas
kamilosetas@nodo50.org

DEIXA'T MIRAR ANUNCIA'T A LA DIRECTA!

150.000 visites úniques mensuals al web
Més de **3.500 subscriptores**
publicitat@directa.cat

Sri Lanka, divisa de **canvi polític**

L'illa del Pacífic celebra el seu any nou enmig d'una profunda crisi econòmica i amb protestes al carrer que demanen la dimissió del president i la fi de la corrupció

Ivet Eroles
Ella (Sri Lanka)

Talls d'electricitat diaris que poden allargar-se fins a tretze hores, escassetat d'aliments bàsics i medicaments, cues a les gasolineres per carregar uns litres de combustible, més cues per omplir la bombona de gas i una inflació que es dispara. Sri Lanka està vivint una de les pitjors crisis econòmiques i energètiques dels últims anys. L'escassetat de divises internacionals dificulta la compra de subministraments i totes les mirades apunten al president Gotabaya Rajapaksa i a la seva família, a qui acusen de corrupció i mala gestió.

Els talls d'electricitat també es produeixen a causa de l'escassa producció d'energia elèctrica, provocada pel baix nivell dels embassaments. A més, fa uns mesos, el govern va imposar una àmplia prohibició de les importacions, en un intent de mantenir les divises internacionals per comprar subministraments, i això va provocar una crisi d'abastaments.

Des de principis d'abril, milers de persones han començat una acampada al parc Galle Face Green de Colombo, la capital executiva i judicial del país, per demanar la dimissió del president. L'acampada ha coincidit amb l'anunci que ha fet el govern, que deixarà de pagar de manera temporal el seu deute extern, mentre es preparen les negociacions amb el Fons Monetari Internacional (FMI).

Aires de primavera en un país tropical

A finals de març, la tensió va créixer després de setmanes amb la situació estancada. L'1 d'abril, el president va declarar l'estat d'emergència després que centenars de persones intentessin entrar a la seva residència a Colombo. La resposta repressiva no es va fer esperar i hi va haver centenars de detencions per les forces de seguretat i es van fer servir gasos lacrimògens i bales de goma que van ferir diverses persones. El 3 d'abril es va decretar un toc de queda de 36 hores a tot el país i es van

Cues per omplir les bombones de gas a Nuwara Eliya / IVET EROLES

bloquejar les xarxes socials. A conseqüència d'això, el gabinet de ministres va dimitir en bloc, deixant sols al primer ministre Mahinda Rajapaksa i al president, que són germans. Entre les dimissions, hi havia altres membres de la família Rajapaksa. A continuació, el cap d'estat va oferir als partits polítics de l'oposició llocs al gabinet, una oferta que va ser refusada, qualificant-la d'absurda. Davant d'aquesta situació, el govern va fer un pas enrere, va revocar l'estat d'emergència i va nomenar una comissió especial per intentar sortir de la crisi.

Les protestes pacífiques arreu del país es van anar multiplicant, amb l'acampada de Colombo com a acció més visible, on les manifestants s'han organitzat per garantir la distribució d'aliments, aigua i serveis sanitaris. Han refusat la invitació al diàleg que el primer ministre els va oferir el 13 d'abril, coincidint amb l'any nou singalès. "La família Rajapaksa s'ha quedat tots els diners i la població està molt preocupada, la gent vol un president i un govern nous", ens explica el taxista P. G. de Silva. Al seu torn, el responsable d'un hostel, que prefereix mantenir-se en l'anonimat, declara que "no volem talls de llum, volem tenir accés al menjar bàsic, volem pagar un preu just pels béns i serveis. La gent vol una vida tranquil·la, vol viure en pau, per això lluita pels seus drets".

El dia 12 d'abril, les autoritats van anunciar la suspensió de tots els préstecs, una decisió que afecta els seus principals creditors, el Banc Mundial i el Banc Asiàtic de Desenvolupament, a més de països com l'Índia, el Japó o la Xina. El cap del Banc Central, Nandalal Weerasinghe, ha dit que desviaria les actuals reserves de divises a la importació d'articles de primera necessitat. Segons dades del Ministeri de Finances, el deute de Sri Lanka a finals de 2021 augmentava fins al 102,8% del seu producte interior brut, fins als 54.000 milions de dòlars, dels quals més de 20.000 milions de dòlars són de deute extern.

El principal partit de l'oposició, mentrestant, prepara una moció de censura contra el govern.

Milers de persones han acampat al parc Galle Face Green de Colombo per demanar la dimissió del president

El deute de Sri Lanka a finals de 2021 augmentava fins al 102,8% del seu PIB, arribant als 54.000 milions de dòlars

En l'actualitat, el govern compta amb el suport de la majoria del Parlament, però alguns membres del partit principal han optat per deixar de donar-li suport.

El turisme, dependències i beneficis

Aquesta illa exuberant, abans anomenada Ceilan, acumula una història convulsa. "Venim de l'atac de Setmana Santa i de dos anys d'una pandèmia que ha afectat molt l'economia", explica Ipalawattage Sudath Rayman de Silva, director del Wind Blend Kite Resort, un allotjament turístic al nord-oest de l'illa. Sudath es refereix als atemptats terroristes que es van produir l'any 2019, que van afectar el turisme. Les promeses de seguretat van portar Gotabaya Rajapaksa al poder en les eleccions d'aquell any, que havia destacat com a ministre de

Defensa durant la batalla contra els Tigres Tàmils, una organització guerrillera que lluitava per la independència del poble tàmil.

Moltes de les habitants del país estan preocupades per la disminució del turisme a l'illa, que s'ha vist agreujada per la crisi actual. "El primer que necessitem és fuel, però per tenir-ne necessitem dòlars, per la qual cosa haurien de créixer les exportacions i el turisme", opina de Silva. Encara que el turisme continuï fomentant les dependències econòmiques amb l'exterior, molta gent local manté la seva activitat econòmica lligada al sector, que és una font d'ingressos de divises internacionals.

Tot i això, hi ha persones que no es fan enrere a l'hora de visitar l'illa. "Com a turista, he viscut la realitat de Sri Lanka, i al principi estava una mica espantada, però, honestament, la situació és molt fàcil per a nosaltres, ja que tots els hotels tenen generadors elèctrics i aigua, tenim tots els tipus de privilegis", explica Ruchi Gandhi, una psicòloga índia que durant unes setmanes ha visitat el país veí. Per la seva banda, Mireia Vidal, que és andorrana, ha passat quatre mesos a Sri Lanka fent un voluntariat. Vidal també encoratja a continuar visitant el país i detalla que en aquests darrers mesos ha observat com la moneda nacional es devaluava cada cop més.

Al mateix temps, la ucraïnesa Tanja Doichmann estava de vacances a Sri Lanka quan es va intensificar el conflicte bèl·lic entre Rússia i Ucraïna, on ja no hi ha pogut tornar. Doichmann explica que a moltes persones del seu país els ha passat el mateix i que alguns allotjaments turístics de l'illa, així com famílies, estan acollint gratuïtament refugiades ucraïneses, que s'han quedat sense estalvis i ara per ara no contempen la possibilitat de tornar al seu país.

De moment, les tendes de campanya del parc Galle Face Green de Colombo, ara rebatejat com a "Gota go gama" -que es podria traduir com a "Gota, ves al poble", en al·lusió al president Gotabaya Rajapaksa-, continuen plantades. Qui sap si l'any nou singalès i l'arribada del monso a la zona sud-est del país, prevista a partir del maig, portarà vents de canvi per la bella Ceilan, la llàgrima de l'Índia. ●

Manifestants demanen la fi de la corrupció a Ella / IVET EROLES

Una escletxa per al progressisme a Colòmbia

El candidat del Pacte Històric, Gustavo Petro, lidera les enquestes de cara a les presidencials de maig i es podria convertir en el primer president d'esquerres del país

Berta Camprubí
El Cauca (Colòmbia)

El 29 de maig tindrà lloc la primera volta d'unes eleccions presidencials que poden ser històriques a Colòmbia. El 10 de març es van celebrar els comicis per escollir els representants al Congrés i el Senat i la primera força va ser Pacte Històric, una coalició progressista creada a partir de Colòmbia Humana, el partit que fa quatre anys va perdre les presidencials amb un 41% dels vots, darrere de l'uribista Ivan Duque. En aquesta ocasió, el favorit segons les enquestes, però també al carrer, és qui en aquella ocasió va perdre: Gustavo Petro, exguerriller del grup armat M-19, exalcalde de Bogotá i senador durant l'última legislatura.

Es presenta amb una candidatura a la vicepresidència que ha aixecat molta polèmica. Francia Márquez, dona, negra, d'origen popular i del departament del Cauca. Ja l'han anomenat "ignorància Márquez" a les xarxes socials i ha sigut criticada per fer ús del llenguatge inclusiu no-binari. A Petro, per la seva banda, el titllen de "castrochavista" i el gran argument contra ell és que "convertirà Colòmbia en una Veneçuela". Una Colòmbia que ocupa el segon lloc en el rànquing de països amb més desigualtat de l'Amèrica Llatina després del Brasil. "Aquest és un moment bastant complex en el país que cada vegada es mostra més conservador", assegura Betty Ruth Lozano, activista i acadèmica afrofeminista.

"Un dels avantatges d'aquesta campanya amb la presència de Márquez és la manera com s'ha visibilitzat quelcom que sempre s'ha negat al país, com és el racisme. Hem exposat tot el racisme que la gent oculta", argumenta Lozano des de Cali. Com assegurava el pensador i activista Raul Zibechi en una xerrada el passat mes de març a la mateixa ciutat, Colòmbia és l'únic país de l'Amèrica Llatina que no ha tingut un president o un govern considerats progressistes durant les últimes dècades. Mentre al Brasil governaven Lula da Silva i després Dilma Rousseff; a l'Uruguai, Pepe

Mujica; a Veneçuela, Hugo Chávez; a l'Equador, Rafael Correa, i a Bolívia, Evo Morales, a Colòmbia governava l'extrema dreta més compromesa amb la classe terratinent del país, històricament vinculada al negoci del narcotràfic i el paramilitarisme.

Un passat governat per la dreta

Des del 2002 fins al 2010, el líder del país caribeny va ser Álvaro Uribe Vélez, advocat i empresari original del departament d'Antioquia qui va encapçalar la política de seguretat ciutadana. Uribe va aconseguir crear grups armats formats per ciutadanes que, al servei de l'Estat, combatien guerrilles com

les Forces Armades Revolucionàries de Colòmbia (FARC) o l'Exèrcit d'Alliberació Nacional (ELN, per les seves sigles en castellà). Durant el govern d'Uribe es van estendre els mal anomenats "falsos positius", pràctica amb la qual l'exèrcit de Colòmbia assassinava camperols i els feia passar per guerrillers "abatuts en combat" per mostrar resultats en l'embat de la guerra.

Després d'aquells vuit anys d'uribisme, van seguir quatre anys d'un govern també de dretes i extremadament neoliberal, però centrat a portar a terme un procés de negociació de pau amb les FARC. El govern de Juan Manuel Santos va signar l'any 2016 un acord de pau que, per més que donava la benvinguda a l'extractivisme i la inversió de multinacionals, gràcies a la participació de diferents processos i organitzacions socials a la taula de negociacions de l'Havana, no concebia només un alto el foc entre la guerrilla i les forces armades sinó que buscava assegurar diverses millores socials. El 2018, però, guanyava de nou l'uribisme amb Duque al capdavant i els Acords de Pau quedaven en paper mullat, segons afirmen diversos líders socials i polítics i excombatents de les FARC.

La tornada de la violència armada i la persecució de líders socials als territoris va ser immediata. Des de la signatura de l'acord de pau han sigut assassinades 1.300 líders socials, segons l'Institut d'Estudis per al Desenvolupament de la Pau (Indepaz), i només durant el primer trimestre de 2022 s'han comès trenta massacres amb 94 víctimes.

Amb la pandèmia per la covid-19 iniciada el 2020, la realitat social dels sectors més empobrits i les comunitats indígenes, camperoles i afrocolombianes va empitjorar notablement. En aquest context va arribar l'esclat social, el 28 d'abril de 2021: una vaga general que durà més de dos mesos i es va cobrar la vida de desenes de joves manifestants a tot el país a causa de la repressió policial i paramilitar. L'inicialment anomenat *Paro Nacional* va concloure amb poques reformes polítiques cab-

Colòmbia és l'únic país de la regió que no ha tingut un president o un govern considerats progressistes

Des de la firma de l'acord de pau del 2016 han estat assassinades 1.300 líders socials al país, segons Indepaz

Gustavo Petro
i Francia Márquez
a la presentació
de la candidatura
a les eleccions
presidencials
/ CARLOS
ORTEGA

dals, però amb un gran alè de consciència social a moltes regions.

Oportunitat històrica

Segons el senador i activista pels drets humans Iván Cepeda, “el fet que Gustavo Petro i Francia Márquez arribin a triomfar marcaria una fita, una irrupció en la nostra història republicana. Mai ha existit un govern d’una força alternativa diferent de la de l’establishment i les elits polítiques i econòmiques tradicionals”. “Per descomptat, un govern alternatiu a Colòmbia s’enfrontarà a nombroses dificultats, obstacles i fins i tot perills”, afegeix Cepeda. Es refereix a la tràgica tradició de magnicidis que carrega a les espatlles el país. El 9 d’abril de 1948 van assassinar Jorge Eliécer Gaitán, líder del partit liberal que estava duent a terme transformacions importants. El 18 d’agost de 1989 va ser assassinat en un dels seus

últims actes de campanya electoral a la presidència, Luis Carlos Galán, qui prometia una lluita estricta contra el narcotràfic. El 26 d’abril de 1990 va ser assassinat Carlos Pizarro, candidat a la presidència desmobilitzat de la guerrilla M-19. “No podem assegurar que Petro i Márquez arribin al poder perquè la burgesia colombiana és supremament feixista i ho ha demostrat la història amb l’assassinat de tantes persones”, assegura Betty Ruth Lozano. Tant Gustavo Petro com Francia Márquez han rebut amenaces del grup paramilitar Àguiles Negres i ja han sigut víctimes d’intents d’assassinat i atemptats en diverses ocasions en els últims anys.

De guanyar, “Pacte Històric aspira, no només a implementar els Acords de Pau signats a l’Havana sinó a avançar també en un diàleg amb l’Exèrcit d’Alliberació Nacional, a reincorporar les dissidències del procés que es va fer amb les FARC i a bus-

car en un nivell diferent que les bandes vinculades del narcotràfic se someteixin a la justícia”, afegeix el senador Cepeda. Per la seva banda, Lozano es pregunta si amb l’arribada d’un govern així es podran donar canvis reals: “Què pot canviar en aquest estat, que té 200 anys i que no canviarà la seva estructura ara? Aquí no es tracta de parlar d’inclusió des dels paràmetres de la societat hegemònica sinó de la transformació real del que existeix a Colòmbia que és un narcoestat: el narcotràfic ho ha impregnat pràcticament tot a escala pública i privada, no crec que hi hagi grans canvis”. Segons Lozano, no s’aconseguirà justícia social per mitjà d’un govern progressista: “Crec que s’ha de continuar construint des dels territoris”. Cepeda reafirma que “tot dependrà de la connexió que es tingui amb els moviments socials i amb el poble per poder construir una realitat social diferent”. ●

arc
Assegurem compromís

www.arc.coop

Encara fas servir Gmail?
SomNúvol
commons.coop

♥ Tecnoètic ♥ Cooperatiu
♥ Programari lliure

► Gratuït: correu+oficina **tast**
► 4€/mes: correu **1Gb**+oficina **10Gb**
► 35€/mes: oficina multiusuari
+ 3 correus

LA DES KOMUNAL

MENÚ DEL DIA
de dilluns a divendres de 8h a 16:30h

TAPES I PLATS DE CARTA
Dissabte de 13h a 16:30h

ladeskomunal.coop

La **Directa** utilitza
els serveis de
foli verd
gràfiques

C/ de la Llibertat 44, Barcelona
foli@foliverd.net

Collectiu Ronda
Defensem tots els teus drets
www.cronda.coop
T. 932682199

EL FALS AVENÇ DELS DRETS HUMANS A EGIPT

El règim d'Al-Sisi ha activat una campanya de relacions públiques per convèncer els Estats Units i la Unió Europea d'una millora inexistent en la matèria

L'anàlisi de Marc Español
Periodista

A mitjans del mes de setembre, el president egipci Abdel Fattah al-Sisi va presentar l'anomenada estratègia nacional dels drets humans, un document que per primera vegada estableix un pla governamental de cinc anys destinat a millorar la desastrosa situació del país en aquesta matèria. Al-Sisi, conscient que l'anunci anava principalment dirigit a la comunitat internacional, va arribar fins i tot a declarar que l'adopció de l'estratègia marcava una "fita en la història d'Egipte".

Set mesos després, a principis d'abril, la família de l'economista egipci Ayman Hadhoud, membre del comitè d'un partit liberal, va denunciar públicament la desaparició d'aquest els primers dies de febrer. El seu entorn sabia que Hadhoud havia estat detingut per les forces de seguretat i que l'havien traslladat a un hospital, on els van assegurar que no hi era. Poc després de fer-ho públic, les autoritats els van informar que Hadhoud havia mort a l'hospital, sota custòdia, feia un mes. Segons diversos testimonis, el cos mostraria signes que indicarien que havia estat torturat i que no va morir el dia que consta en el certificat de defunció, sinó dies abans de transcendir el cas.

L'estranya mort de Hadhoud i la velocitat amb què institucions com la Fiscalia egípcia han tancat files amb la versió policial, ha generat una gran polèmica i representa una nova evidència que la campanya que el règim egipci ha llençat els últims mesos entorn de la millora dels drets humans no és més que per netejar la seva imatge. El principal objectiu del Caire és convèncer els Estats Units i la Unió Europea -que des de l'elecció de Joe Biden s'havien mostrat ca-

L'objectiu del Caire és convèncer els Estats Units i la UE que el govern està adoptant mesures al respecte

da vegada més incòmodes amb les flagrants vulneracions de drets humans- que el govern està adoptant mesures al respecte. Malgrat que la situació no ha canviat, els gestos buits semblen estar donant resultats, ja que des del setembre s'estan produint menys crítiques sobre els abusos comesos al país.

Hi ha almenys tres fets que posen en relleu els artificis del Caire. El primer fou l'anunci, a l'octubre, que per primera vegada en quatre anys no es prorrogaria l'estat d'emergència al país, que concedeix amplis poders al govern i als serveis de seguretat alhora que redueix la supervisió judicial. Tanmateix, col·lectius de drets humans van alertar aleshores que durant els quatre anys que ha estat en vigor Egipte ha aprovat tot un arsenal legislatiu que, a la pràctica, ha integrat els poders de la llei d'excepció a les lleis penals.

El segon fet va ser l'anunci de l'estratègia nacional de drets humans. Més enllà de ser paper mullat i d'ignorar la profunda crisi de drets hu-

mans al país, el perill del text rau en el fet que defineix un concepte a l'egípcia del que són els drets humans, convertint-los en una noció tan intencionadament àmplia i vaga que permet al govern eludir els abusos més denunciats.

El tercer ha estat una suposada reforma del seu sistema penitenciari, que ha inclòs la inauguració d'una nova gran presó que compleix amb "estàndards americans" -que a ulls de les autoritats serien el camí a seguir- i el canvi de la terminologia al voltant de la qüestió, de manera que ara no es va a la presó sinó a *centres de reforma i rehabilitació*. En paral·lel, però, s'han continuat documentant desenes de denúncies de maltractaments i de tortures a les presons, i més d'una desena de morts, la majoria fruit de negligències. Per denunciar aquesta situació, en les darreres setmanes presos polítics destacats han començat una vaga de fam.

Davant la campanya de relacions públiques del govern egipci, els principals col·lectius de drets humans que encara estan actius al país han preparat una llista de set reformes que consideren necessàries, clares i urgents. Aquestes inclouen alliberar els milers de presos polítics, acabar amb la pràctica de les detencions preventives indefinides, aixecar realment l'estat d'emergència, suspendre totes les penes de mort pendents d'executar-se, detenir la persecució de la societat civil, aixecar el bloqueig de centenars de pàgines web i retirar un projecte de llei sobre l'estatut personal que reverteix anys de lluita pels drets de les dones. Només així es podrà, segons aquests grups, començar a capgirar l'erosió de drets humans a Egipte. ●

A 'Zemlja' ('La terra', 1930), Aleksandr Dovzhenko va glossar la tradició rural ucraïnesa

Cinema soviètic al servei de la identitat ucraïnesa

La realitat diversa d'Ucraïna va ser objectiu de la filmografia de grans cineastes forjats a l'URSS, com Aleksandr Dovjenko, Dziga Vertov i Serguei Paradjanov

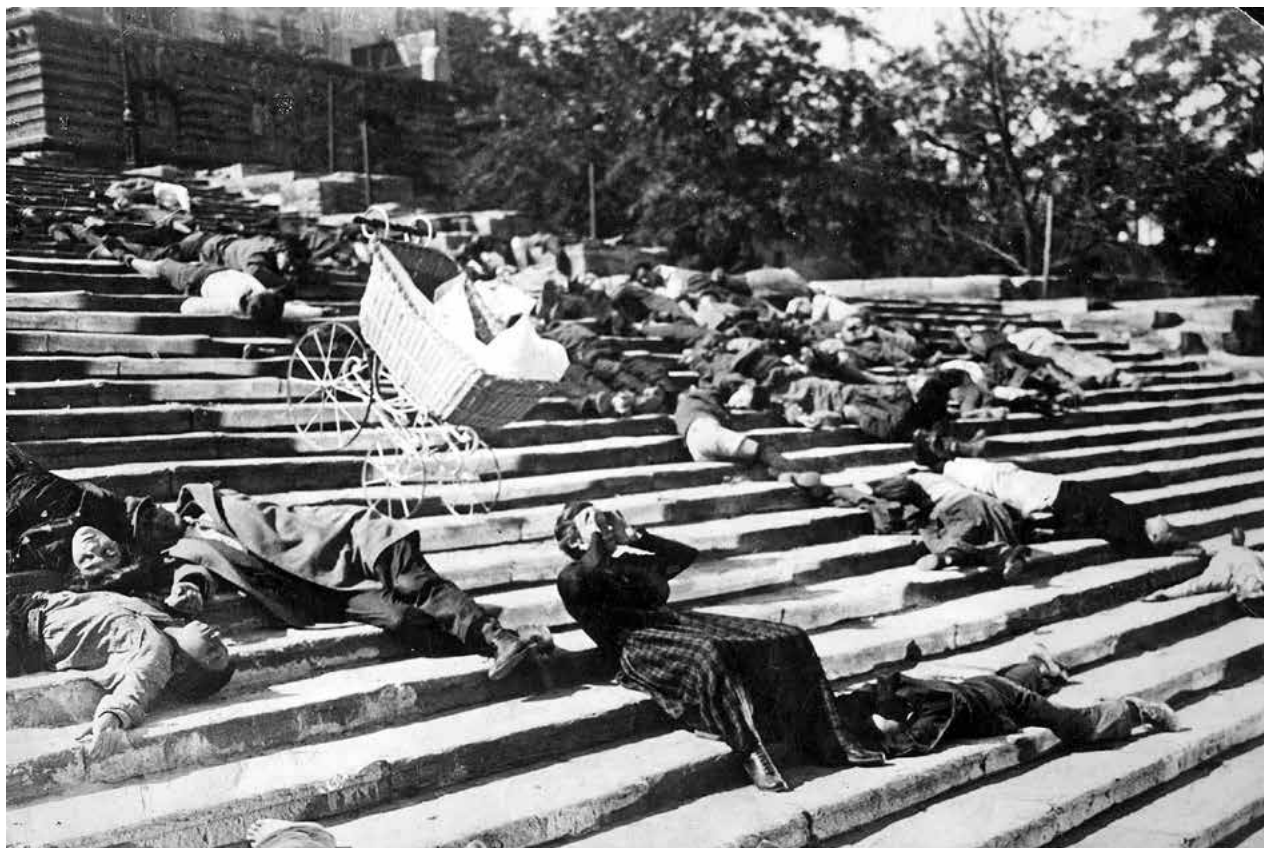
Eloi Latorre

na escalinata. Una gentada exultant. Un formigueig de vaixells. El poble entusiasta aixecat contra la tirania imperial. Els fusellers del tsar entren en escena. Espant. Corredisses. Foc obert sobre la multitud. Massacre. Un rostre de dona malferida. Un cotxet amb un nadó rodolant escales avall. Rodolant entre cadàvers, gent que fuig, cares ensangonades. La vida obrint-se pas entre la mort. Uns cops de baioneta. Fosa en negre.

L'escena, construïda amb el muntatge electrizant que caracteritzava el seu director, Serguei Mikhajlovitx Eisenstein (1898-1948), és una de les més emblemàtiques de la història del cinema i pertany a un dels films més aclamats i citats com a referencials per a la crítica de l'art de les imatges en moviment. *El cuirassat Potemkin* (1925), és, a més, indiscutiblement, la pel·lícula més famosa filmada mai a Ucraïna. La ciutat d'Odessa i el seu port al mar Negre -avui novament notícia per fets violents-, amb la seva escalinata que encara conserva un aspecte molt semblant al lloc on Eisenstein va rodar, conforma l'escenografia del motí de la marineria del vaixell de l'armada imperial contra les pèssimes condicions de vida i alimentació a bord, amb el suport de la població local amb aires insurrectes, implacablement aixafat per una unitat de cosacs, com hem vist.

El director d'origen letó, en el que seria el seu tercer film, va entomar l'encàrrec de confegir un gran fresc commemoratiu de l'anomenada Revolució de 1905, la primera sublevació general seriosa contra el poder del tsar, coincidint amb el vintè aniversari dels fets. El que en principi havia de ser una sèrie de diversos episodis en punts distants de l'imperi, va acabar cenyit per necessitats de producció als fets d'Odessa, degudament ficcionats al servei de l'èpica proletària (amb la massa apoderant-se de qualsevol protagonisme individual) i de les teories d'Eisenstein sobre el muntatge com a eix motor de la gramàtica genuïna del cinema, que en aquest film -i particularment en l'angoixant escena de l'escalinata-, i en el posterior *Octubre* (1927), assoleixen cims indiscutits.

Tanmateix, a banda d'aquest episodi icònic, les terres ucraïneses han estat, per obra i gràcia principalment de l'era d'or del cinema soviètic, plató d'algunes de les pel·lícules més aclamades dels quasi cent trenta anys d'història del cinema. També ha estat lloc de naixement de noms notables de la filmografia de l'antiga URSS, com Grigori Kóztintsev -amb la seva notable tríptic dedicat a clàssics de la literatura universal, formada per *Don Quixot* (1957), *Hamlet* (1974) i *El rei Lear* (1971)- i una de les escasses directores que van operar a l'antic gegant soviè- »

L'escena de la matança de l'escalinata d'Odessa a 'El cuirassat Potemkin', la més famosa filmada a Ucraïna

» tic, Larisa Sepitko (1938-1979) i la seva inquietant incursió a les ferides de la presència nazi a Bielorússia amb *L'ascensió*, estrenada el 1977. Un capítol a part el mereixen els cineastes que van consagrar el seu interès a captar la identitat diversa i complexa d'Ucraïna, entre els quals destaquen els noms d'Aleksandr Dovjenko, Dziga Vertov o, unes dècades més tard, Serguei Paradjanov.

Dovjenko i el mite del graner de l'URSS

Tot i ser habitualment considerat membre de ple dret de la *Santíssima Trinitat* de l'era daurada del cinema soviètic, juntament amb Vsevolod Pudovkin i l'esmentat Eisenstein, la figura d'Aleksandr Dovjenko (1894-1956) ha quedat sempre en un segon pla, potser pel fet que les seves grans obres tenen com a base de producció i focus d'interès narratiu un territori com fou la seva Ucraïna natal, allunyat de la indústria cultural moscovita. Nascut a la regió de Txerníhiv, d'una família dedicada al treball de la terra des de generacions, fou diplomàtic, pintor i militant comunista abans de començar a dirigir pel·lícules el 1925. Just a cavall de la dècada següent, va encarar la fase culminant del seu treball, coneguda com *la trilogia ucraïnesa* i conformada pels films *Zvenigora* (1928), *Arsenal* (1929) i *Zeml'a* (*La terra*, 1930). Tots ells exploracions de les tradicions, les llegendes mil·lenàries i la història recent ucraïnesa. En el cas d'*Arsenal*, per exemple, l'aixecament revolucionari del 1918 a Kiïv que va suposar l'establiment d'una república socialista al país.

Zeml'a és habitualment considerada la seva obra magna i un dels cims del cinema facturat a l'URSS. Amb una trama argumental a mig camí del drama rural modernista i el pamflet revolucionari, conta el procés de col·lectivització de les terres en una petita aldea a l'*oblast'* -província- de Poltava, animada per un grup d'entusiastes bolxevics dirigits pel jove i decidit Vassili, però rebut amb hostilitat per les famílies kulaks, pagesia que, després de les reformes dictades pel tsar el 1905 havien passat a ser propietàries de les terres. Després d'un dia frenètic de treball amb els tractors (símbol obvi del nou model productiu i organitzatiu), Vassili és mort per un veí que l'acusa d'haver envaït les seves propietats. Però el seu assassinat té un efecte catàrtic entre el vell camperolat, d'entrada reticent als nous modes de producció i a la demoníaca maquinària agrícola, i el climàtic funeral laic esdevé un moment d'exaltació popular de la "vida nova".

Tot i excel·lir en el muntatge com els seus companys de generació, la narrativa de Dovjenko tendeix, però, més al marge contemplatiu i al reforç visual de les imatges símbol, bolcat sobretot en la paisatgística rural (camps de fruita i de gira-sols

Gràcies al cinema soviètic, les terres ucraïneses han estat el plató d'algunes pel·lícules tan aclamades com 'El cuirassat Potemkin'

filmats amb enorme força) i la vida i la mort -que marca l'inici i el final de *Zeml'a*- com a metàfora dels cicles naturals. Potser per la seva mirada respectuosa del bagatge tradicional i la proposta integradora d'aquest en el procés revolucionari, el seu cinema fou rebut en general de forma hostil per l'oficialitat cultural moscovita, més enllà d'elogiar-ne la qualitat tècnica: la revista *Kino* va titllar *Zvenigora* de "burguesa i nacionalista" i el poeta Demyan Bedny va dir de *Zeml'a* que era "derrotista i contrarevolucionària". Després d'alguns films notables als anys trenta, Dovjenko, fart que li rebutgessin projectes, es va centrar en la firma de guions i novel·les fins al final dels seus dies. La seva companya, actriu i ajudant de realització, Yuliya Solntseva, va completar-ne alguns després de la seva mort.

Vertov i el mite del Donbass industrial

Malgrat el seu reconeixement unànime per part de la historiografia i la crítica cinematogràfica, Dziga Vertov (1896-1954) és un vers lliure en l'etapa més brillant del cinema soviètic, al final de l'etapa silent. Nat com a Denis Arkad'evic Kaufman en una família jueva a Bialystok -avui a Polònia, però aleshores part de l'imperi rus. La Revolució d'octubre de 1917 l'envampa a Sant Petersburg, on estudia Música i Medicina, i s'interessa pel moviment futurista. Adopta el pseudònim de Dziga Vertov (que es podria traduir com "baldufa que gira") i funda amb altres intel·lectuals i artistes el moviment Kinoni (semantisme que

Fotograma d'«Ombres dels ancestres oblidats», de Serguei Paradjanov (1964)

equivaldria a *cineull*), que en un manifest proclama la necessitat d'un audiovisual deslligat de la tradició narrativa de la literatura, que defugi els artificis del guió, les interpretacions actorals i proclami la càmera com un instrument per assolir una mirada que depassi les capacitats de l'ull humà. En una sèrie de noticiaris d'actualitat amb el nom genèric de *Kino-Pravda* ("Cinema veritat"), comença a posar en pràctica les seves teories el 1922, acompanyat per un fidel -i familiar- equip de producció format per la seva companya, Elizaveta Svilova i el seu germà Mikhail Kaufman.

El 1929 perd el seu càrrec com a *guàrdia filmic* de la revolució al Comitè de Cinematografia de l'URSS i troba refugi a Ucraïna, on podrà rodar amb llibertat absoluta el seu film més recordat, *Chelovek s kinoapparatom* (*L'home amb una càmera de cinema* en rus), plasmació de les seves teories estètiques i mostra culminant d'un moment en què les exigències del realisme socialista encara no estaven renyides amb les propostes d'avantguarda. D'enorme influència en el documentalisme creatiu fins als nostres dies i situada habitualment en les discutibles llistes de les millors pel·lícules de la història, *L'home amb una càmera de cinema* és una bulliciosa celebració de la ciutat revolucionària i hiperactiva mitjançant un calidoscopi de plans que obvien tots els cànons de la narrativa convencional i que no defuig els efectes visuals com la superposició d'imatges o l'animació amb la tècnica stop-motion.

Dos anys més tard, el 1931, filmarà la més ucraïnesa de les seves pel·lícules, *Entusiasme*, també coneguda com a *Simfonia del Donbass* (en referència a la peça musical de Dmitri Xostakóvitx escrita per al film), que segueix els plantejaments narratius del film precedent, però amb certa intencionalitat narrativa i un missatge polític més explícit. Vertov incorpora aquí el so, gravat en directe i juxtaposat amb els mateixos cànons de les imatges. Encarregada en coincidència amb el primer pla quinquennal de l'era d'Stalin, que proclamava en aquesta regió d'influència

Cartell d'estètica constructivista d'«Entusiasme», documental dirigit per Dziga Vertov el 1931

cultural russa un ambiciós pla de reconversió industrial basada en els recursos del seu subsol, *Entusiasme* s'erigeix en un involuntari contrapès del cinema de Dovjenko, amb una explosió d'imatges glosadores de l'activitat minera i siderúrgica, acompanyades d'escenes festives als carrers i contrastades amb fugaces apel·lacions a la religió i l'alcoholisme que es mostren com a llastos del progrés social. Defenestrat culturalment, com la gran majoria de grans realitzadors de la seva generació, Vertov es va refugiar aviat en la realització de noticiaris impersonals.

Paradjanov i el mite de les muntanyes

Serguei Paradjanov tanca la tríada dels grans cineastes amb mirada ucraïnesa, tot i haver nascut a la república de Geòrgia el 1924 i morir a Armènia el 1990. Format a l'escola de Dovjenko i Solntseva, després d'uns quants films de poc recorregut troba la seva pròpia veu narrativa el 1964, amb *Ombres dels ancestres oblidats* (coneguda aquí també amb el títol en castellà *Los corceles de fuego*). Amb un estil naturalista que l'associava a les propostes de realitzadors contemporanis com Tarkovski o Pasolini, Paradjanov va construir una història ambientada a les muntanyes dels Carpats ucraïnesos al segle XIX, centrada en la relació amorosa *romeu i julietesca* entre els joves Ivan i Maritxka, pertanyents a dues famílies de pastors d'ètnia hutsul enfrontades ancestralment amb un rerefons de diferència de classes. Però més enllà de l'anècdota argumental, el motor de la narració és context cultural: les cerimònies, les danses, la música popular, els rituals cristians i precristians, la bruixeria i altres detalls etnogràfics, barrejats amb elements de sobrenaturalitat i realisme màgic. La tradició, en definitiva, erigida en un personatge més.

Aclamada en festivals arreu del món, el director -sempre atent a les cultures perifèriques de l'URSS- repetiria plantejaments narratius quatre anys més tard amb *Sayat-Nova* (també coneguda com *El color de la granada*) sobre la vida del poeta armeni del segle XIX que li dona nom. Però el seu rupturisme amb l'oficialitat narrativa i la seva visió titllada de romantitzadora de les formes de vida tradicional van convertir Paradjanov en un dissident (primer artístic, amb prohibicions constants de rodar) i finalment polític, amb un procés sota acusacions d'homosexualitat, suborn i altres delictes que el va dur a la presó als anys setanta. ●

Salut laboral
per a persones i
organitzacions.

Única cooperativa
acreditada com a Servei
de Prevenció Aliè.

Se!PrA sepra.coop

Cures Innovació Comunitat

COOPERATIVA AUTOGESTIONÀRIA
www.lacitutinvisible.coop
ATREVEIX-TE A IMAGINAR-LA

una altra economia és necessària
una altra forma d'estalviar ja és possible

coop57

serveis financers ètics i solidaris

www.coop57.coop

ger ENTITAT
CULTURAL I
ESPORTIVA

C/ del PI 25. Ribes. (Garraf). Països Catalans
08810. Tlf: 93 896 12 00. ger@mesvilaweb.com

...aquest estiu posem la directa amb la nova web
www.entitatger.cat

malalletra

A cops somio

El relat de Maria Ferotge

Dins l'habitació gèlida sense finestra d'aquella comissaria on tantes persones havien estat colpejades, va arregar el cos, tot formant una bola en si mateix, en un acte d'instint animal. Amb les manilles posades als canells, esperava el torn on ser devorada per la imminent crueltat dels botxins, com una abella atrapada en una teranyina sense escapatòria, massa lluny del rusc, on li era inútil destinar energia en demanar auxili.

Durant el temps incalculable que va durar l'interrogatori, va imaginar que tenia els llavis cosits per un fil transparent, on no en sortiria cap paraula en contra de ningú. En canvi, sí que van parlar per ella els dos policies encaputxats del Grup VI de la Brigada d'Informació, mentre li ensenyaven fotografies d'un arxiu il·legal on hi havia descripcions detallades de conegudes activistes. Mentre s'esforçava a no perdre la compostura, va provar de pensar que l'excés de l'ús de la força conclosa en la fi de la vida a comissaria, actualment, era menys comuna perquè la imatge dels sicaris públics era com l'obsessió d'una aranya tergiversadora de les històries dels insectes exposats al parany.

En despullar-la, els policies coberts amb passamuntanyes van fotografiar-li el cos i van tintar-li les empremtes dactilars i l'avantbraç, mentre es mostrava amb la sang freda, com ho feien a les pel·lícules, els soldats. Però ella no era un soldat i li resultava insuportable escoltar les paraules amenaçadores contra la integritat de persones que estimava. La jove va aguantar callada perquè sabia que el llenguatge dels cops causava dolor, però més en podia causar el remordiment de consciència de delatar causes justes i sentides.

Després d'hores interminables de sentir l'infern coent-se a la pell, el cos va convertir-se en glaç. Aleshores, de pressa, els policies van arrossegar-la a la cel·la. Durant aquelles hores, la noia que s'havia fet gran, no va voler menjar ni beure res del que li va oferir la policia.

Dins del pou on anaven a parar aquelles a qui la societat rebutjava, només s'havia nodrit del regalim d'aigua que rajava de l'aixeta llefiscosa de la minúscula garjola tenebrosa, on només hi era ella amb ella mateixa amb una manta durant moltes hores. No sap quantes, perquè allà dins no hi havia rellotges ni llum natural, i qualsevol persona que romania durant molta estona sense llum natural ni rellotges es desconnectava del ritme humà i es desorientava en la noció del temps i dels sentits.

De cop i volta, una policia amb uniforme i sense encaputxar va obrir la porta, i aleshores van entrar-ne més per embenar-li els ulls. Ningú va explicar-li res sobre el que succeïa, però pel brunzit d'un motor va intuir que la portaven lluny. Quan per fi, van alliberar-li la visió, unes carcelleres van tornar-la a registrar. Aleshores, va assabentar-se que plovia i que l'havien traslladat a una presó, on romandria una llarga temporada.

Van col·locar-la a una cel·la del mòdul d'ingressos equivalent a la dimensió d'un matalàs, però amb una diminuta finestra que donava al pati de la cel·la. Se sentia com un animal esgotat. Va estirar-se al llit, tot mirant el sostre. Aleshores, va orinar a un forat del terra i va caure abatuda per un son profund.

Unes hores més tard, un grapat de recluses sortien al pati en grups amb ganes d'aprofitar el sol inesperat i l'estona per respirar en el petit espai d'aire lliure quotidià. Semblaven exaltades.

-Què passa? -va preguntar la presa nouvinguda.

-S'ha filtrat per internet una base de dades amb els noms i les adreces on viuen policies de la teranyina estatal- va dir una reclusa amb gran un somriure. -Les persones que han publicat la filtració diuen que no s'aturaran a difondre més dades fins que es prohibeixin les tortures, les humiliacions i qualsevol forma de cop.

A partir d'aquell dia, no van parar de ploure les renúncies de la *secreta*, que ja no ho era tant, i d'un cos policial atemorit per la població presa carregada del poder de posseir la informació sobre on trobar els que havien convertit les seves vides en un calvari. Ja res tornaria a ser com abans pels funcionaris colpejats per la mateixa malaltia que havien generat.

Paral·lelament, un arc de Sant Martí aprovava a la realitat un somni al cel, vist des de la presó de dones de Wad-Ras, mentre la jove reclusa es despertava, satisfeta de no haver desvelat que la revolució més temuda era la que partia de l'interior, a la vora del pit. ●

/ ROSER PINEDA

ressenyες

Tota massacre explota d'un context

Aïda Camprubí

Kent State: Quatre morts a Ohio (Finestres, 2022) és una novel·la gràfica que fixa els ulls als clatells de víctimes i botxins de la massacre a la Universitat Estatal de Kent (Ohio) el 1970. Quatre estudiants morts i nou de ferits durant els tretze segons sagnants que va durar la pluja de bales de la guàrdia nacional sobre una manifestació pacífica i dispersada, després d'una setmana de setge i d'aplicació de la llei marcial al campus.

Un crim estatal que va continuar amb l'escabetsxada a la Universitat Estatal de Jackson (Mississipi), amb dues morts i dotze ferides d'entre manifestants que s'amagaven a la zona residencial de la universitat. Una prova més de la guerra encoberta de l'administració Nixon cap al moviment estudiantil d'esquerres, que és només una de les moltes trames acuradament detallades per Derf Backderf en aquesta obra de culte traduïda per primer cop al català.

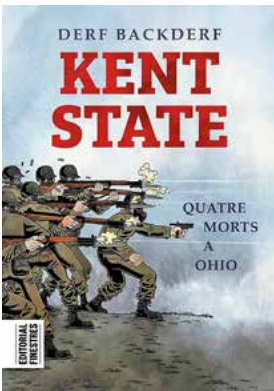
Backderf, a més de ser un caricaturista polític premiat i autor d'aventures gràfiques i periodístiques -com *Mi amigo Dahmer* (Astiberri, 2010) so-

bre el Carnisser de Milwaukee-, és un cirurgià dels motius i de les emocions. Escull perfils de personatges reals i pren totes les fonts informatives que té a l'abast per reproduir un relat exhaustiu del context i l'auge de la violència en les vides del músic Jeff Miller, l'activista Allison Krause, la logopeda Sandy Scheuer i Bill Schroeder, membre del cos d'entrenament d'oficials de reserva, el ROTC. Gràcies a la seva labor sabem qui eren i què feien les víctimes abans de ser assassinades sota la responsabilitat del govern.

Una obra que, més que una ficció, té vocació documentalista tant de les històries personals de com de la trajectòria dels moviments estudiantils -l'ESD i els Weathermen-, la resposta pacifista a la guerra del Vietnam, la incursió del ROTC a les universitats, els cinc cossos policials que participaven en el setge i la possible implicació en els fets l'espia de l'FBI, Terry Norman. Van caldre molts anys per donar llum veraç a aquests esdeveniments i segons la trama, encara han quedat misteris pendents de resoldre.●

NOVEL·LA GRÀFICA
Kent State: Quatre morts a Ohio
Derf Backderf
Traducció:
Núria Molines
Ed. Finestres, 2022
288 pàgines

Sistemes Pope, o així

Xavier Puig i Sedano

La publicació de l'obra completa de Jordi Pope ("o així", fan constar en portada els editors per curar-se en salut) a *Que jo em guardi de dir amén* (Documents Documenta, 2022) és cabdal. Similar al que fou l'edició dels textos de Pepe Sales al *Sense re, sense remei* (La Breu, 2009). Tots dos, poetes que van plegar veles massa aviat -Pope va morir el 2008 amb 55 anys-, però sense els quals és impossible entendre la poesia catalana actual. Veus que surten del subterrani per dur la poesia arreu.

Com el gran amic de Pope, Enric Casasses, que firma l'epíleg, o Guim Valls, que ha tingut cura de l'edició i la introducció.

Tot plegat, un volum que recull textos ja publicats, però també de gairebé inèdits, com els "Sistemes de comunicació", on el poeta deambula pels límits del llenguatge poètic i el tècnic i dialoga amb els seus. "En Pope arregla les coses", diu Meritxell Sales, i recull l'epíleg de Casasses, i l'edició de la seva obra arregla una peça del mapa poètic català perquè no es perdi la comunicació.●

POESIA
Que jo em guardi de dir amén. Obra completa (o així)
Jordi Pope
Documents
Documenta, 2022
260 pàgines

Rock com a teràpia

Elies Boscà

MÚSICA
La cura
Smoking Souls
Propaganda
pel fet!, 2022

Com una explosió de ràbia continguda. Així podríem definir *La cura* (Propaganda pel fet!, 2022), l'últim disc dels pegolins Smoking Souls. "Soledat", amb un riff de guitarra apegalós que ens avisa del que ens espera, dona el tret d'eixida a set cançons (huit amb "La cura", avançada en forma de videoclip) caracteritzades per una contundència constant i la poca concessió a moments de relaxació. A tot això, sumant-li el toc propi que li aporten la ja inconfusible veu de Carles Caselles i les dolces melodies de guitar-

ra, que conjugades conformen una unió feta a mida.

Les lletres són filles del seu temps i, com no podia ser d'una altra manera, venen carregades d'anhels que conviden a ressorgir després d'una època tan convulsa com la que hem passat, sent el musical un dels sectors que més l'ha patida.

Diuen que la música té moltes propietats saludables. Si açò ja es podia comprovar en eixir dels seus directes amb les piles carregades, segur que traslladant *La cura* a l'escenari encara cobrirà més sentit.●

/ AITOR RODERO

“És hora de que la xarxa d'educació pública sigui l'única”

Francina Martí,
presidenta de
l'Associació de
Mestres Rosa Sensat

Mariana Cantero

Va estudiar Filologia Catalana i va començar a fer classes de català per a adults en un moment de represa de la llengua: els anys vuitanta. “La majoria del professorat de Catalunya no tenia ni idea de llegir i escriure en català i a mi m'interessava molt començar per aquí”, explica. Després va fer oposicions i va treballar durant molts anys a un institut. D'aquella etapa va aprendre que l'educació no depèn tant dels continguts com de la comunicació entre dues persones i la relació que estableixen, però també de l'entorn social. Més tard va arribar a l'associació Rosa Sensat, que presideix des de fa nou anys. A l'associació recuperen el llegat històric del model educatiu català de principis del segle XX, de la lluita per l'educació en català sota la dictadura franquista i treballen en la formació continuada del professorat per pensar com progressar col·lectivament.

Quin creus que és el model educatiu al qual hauríem d'aspirar com a societat?

En primer lloc, hauríem d'aspirar a una educació que inclogués a tothom. Crec que la paraula *inclusió* està molt malmesa. D'alguna manera, la idea que té l'educació inclusiva és que totes les persones puguin tenir accés a l'educació i la cultura i que això els permeti desenvolupar-se personalment i créixer. Hi ha un altre objectiu que de vegades perdem de vista, perquè quan parlem de vocació a vegades es pensa molt en persones individualment, però crec que hem de tenir un projecte col·lectiu, no individual. S'avalua l'alumne individualment, eduquem per orientar professionalment l'alumnat... Tot això és important, però és més important que l'alumnat pensi que la seva vida té sentit per aquest projecte social o de país.

Les polítiques educatives estimulen aquesta mirada col·lectiva?

Jo soc optimista. El sistema educatiu que he conegut als inicis de la meua professió era molt diferent. S'han fet polítiques educatives que han millorat, però tenim molt de camp per treballar encara. Com a país, encara tenim moltes mancances, un sistema massa bicèfal: hi ha una doble xarxa pública i privada, i també està la concertada, moltes vegades sota el control de l'Església catòlica. Això ho vivim amb una normalitat que em sobta. Crec que ja és hora de que la xarxa d'educació pública sigui l'única i que les escoles privades i concertades no estiguin sufragades amb diners públics. Aquesta és una de les polítiques que arrosseguem, segurament pel franquisme.

Dius que abans la política anava de bracet amb l'educació. No creus que ara també ocorre?

A principis del segle XX es va donar una conjun-

ció: hi havia una idea molt clara de com havia de ser la política educativa i es van posar els recursos per fer-ho. Això és imprescindible, que la política i la pedagogia vagin unides. Estem en un moment especialment dur, però si no hi ha entesa i complicitat entre les polítiques educatives i els moviments de mestres, que són, en definitiva, qui ha d'acabar portant a la pràctica aquestes polítiques, no ens en sortirem. El sector educatiu ha passat per

diferents lleis, han millorat les metodologies... Tot i això, aquestes polítiques educatives a vegades no s'han aplicat perquè els mestres no saben com fer-ho, ens sentim obligats, o merament transmissors. Els moviments de mestres han de tenir influència en les decisions polítiques. Ara ho hem vist amb les vagues: hi ha manca de recursos, però el que més ha quedat en evidència és la desconexió entre política i pràctica.

Que hem de fer per intentar mantenir el model lingüístic a l'escola?

En aquest país va ocórrer també una cosa al·lucinant als anys vuitanta: tothom va valorar que a Catalunya no hi hagués escoles diferents en català i en castellà. Va haver-hi una voluntat política i social perquè que l'escola catalana fos una única escola i que els nens no se separessin per motius de llengua. Això és un assoliment social bestial i s'ha de mantenir. Però el moment social no és el mateix i hi ha una part minoritària de la societat que no ho veu així. L'única manera de revertir-ho és retornar als inicis i que sigui un moviment ampli. Volen que el català passi a ser una llengua domèstica, no pública. Hem lluitat durant molts anys perquè el català sigui la llengua estimada per tots els ciutadans. No crec, això sí, que s'arregli amb la política. Confio més en els moviments socials. ●

“És important que l'alumnat pensi que la seva vida té sentit per aquest projecte social o de país”